

ISSN 0869—2378

нр. 6-7

Український науковий

4 квітень 1993

Вельмишановний читачу!

Редакція «УП» зверталася за допомогою, щоб не робити нової передплати. В цей складний і важкий час не все залежить від редакції.

Ми вдячні адміністрації Жидачівського паперово-картонного комбінату за продаж у кредит в грудні 1992 року друкарського паперу на річний тираж 1993 року, адміністрації і колективу фабрики «Атлас», яка за друкування журналу значно знизила рентабельність, ректорату Львівської академії ветеринарної медицини за надання на вигідних умовах робочих приміщень, а також тим читачам, котрі надіслали нам грошову допомогу.

Редакція робила все для того, щоб журнал виходив кожного місяця без додаткового фінансування. Однак від часу передплати минуло лише п'ять місяців, а ціни підскочили в десятки разів. Міністерство зв'язку з другого півріччя в кілька разів підвищило ціну за обслуговування.

Ми підрахували, що для того, аби щомісячно виходив журнал, він повинен коштувати щонайменше 300 крб. кожний примірник. Психологічно сприйняти це нелегко. Але згадаймо, що не так давно річна передплата журналу «Пчеловодство» коштувала 7,2—9,6 карбованця, а один кілограм меду продавали через державну заготівлю 3—5 крб., на ринку — 6—9 крб. Тобто, ми вимушенні були продати 1—2 кілограмами меду, щоб мати річну передплату. Сьогодні 1 кілограм меду на ринках України коштує 3000—6000 крб., а річна передплата — 3600 крб.

Наші батьки і діди в 30-х роках за річну передплату журналу «УП» продавали 2 кг меду.

Одночасно доводимо до вас. Хто передплатив журнал на 1993 рік, повинен до 31 травня 1993 року поновити передплату на друге півріччя, тобто доплатити 1800 крб.

Редакція «УП»

Географія і кількість
читачів «УП» в Україні

Український пасічник

4 КВІТЕНЬ 1993 р.

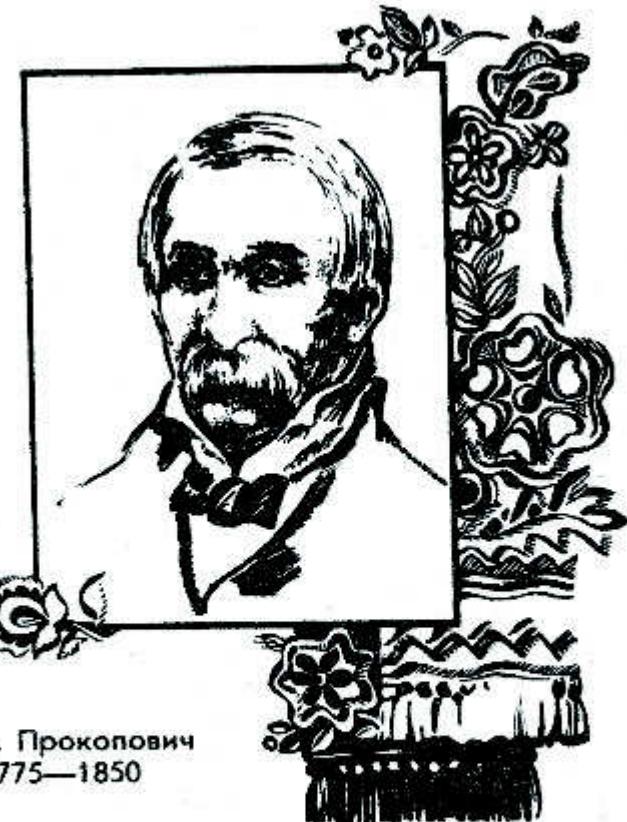
ЗАСНОВАНИЙ У ТЕРНО-

ПОЛІ В 1914 р.

ВІДРОДЖЕНИЙ У ЛЬВОВІ

В 1991 р.

Щомісячний науково-виробничий, інформаційний масовий галузевий орган Української Спілки Пасічників і Інституту бджільництва імені П. І. Прокоповича Української Академії Аграрних Наук.

П. І. Прокопович
1775—1850

Моя особиста думка

Пасікою почав займатися недавно, після виходу на пенсію. У попередні роки передплачував «Пчеловодство». З радістю сприйняв звістку про вихід у світ нашого «Українського пасічника». І хоч як не скрутно з папером, роботою по випуску журналу, видавничими та іншими затратами, думаю, що пасічники України не дадуть йому згаснути. Але разом з тим вважаю, якщо пасічник підтримує журнал 10, 15, 20 купонами, то така наша підтримка мало що поможе для виживання журналу. В цей час коли 1 кг меду коштує 1000 купонів, то скількома грамами підтримали такі пасічники журнал? Хіба ж півкіло меду це так уже й багато? Я не хочу цього нав'язувати пасічникам, але ж це правда. І коли ми всі охоче допоможемо, то у нас не буде ніяких проблем з фінансами. Це моя особиста думка.

Друге, що хотів написати. «Сільські вісті» під рубрикою «Пасіка» написали про вулик Озерова. Але О. П. Озеров написав книгу «Рациональное двухматочное пчеловодство». Так от хотілося б, щоб про вулик Делона також була хоч брошура. Щоб в одній книж-

ці було все, в тому числі і креслення про цей вулик.

У другому номері за 1992 рік написано про працю французького пасічника «Продуктивне економічне і спрощене бджільництво». Але такої книги мати неможливо. Тому наш послідовник Делона Я. Баціц міг би для нас пасічників написати таку брошуру. Це не легко, але я думаю по замовленню пасічників таку брошуру можна було б видати.

Разом з тим вкладаю в конверт 500 купонів на підтримку журналу.

В. Лобзін.

м. Немирів, вул. Леніна 108
Вінницька обл.

Редакція «УП» вдячна п. В. Лобзіну за розуміння економічного стану, за матеріальну і моральну підтримку.

Одночасно звертаємо увагу, що гроші висилати в листах ненадійно. Для тих, хто хоче поступити так, як і п. В. Лобзін нагадуємо наш р/р 000609506 АК АПБ «Україна» по Львівській обл., м. Львів МФО 325644, код 290002. Найкращою допомогою є передплата «УП». Просимо всіх поновити до 31 травня передплату «УП» на друге півріччя 1993 р.

Селекція бджолиних родин

Інстинкти виведення трутнів у бджіл проявляються весною та влітку, коли можуть виводитись молоді свищові чи ройові матки, які потребують запліднення. Родини всіх відомих порід медоносних бджіл виплоджують трутнів, витрачаючи величезну енергію на їх виховання і масу меду на годівлю дорослих трутнів, і тих, що розвиваються. В силу великих затрат енергії та корму у практиці бджолярства виробилось негативне ставлення до трутнів, які не виконують у родині жодних робіт і несуть тільки один обов'язок — запліднюють молодих маток. Через те, що запліднення маток здійснюється у повітрі на великих відстанях від вулика, де матка перебуває під загрозою загибелі, вона може бути схоплена птахами та загинути. Велика кількість трутнів, які під час шлюбного польоту оточують матку, захищають її від загибелі.

Щоб не допустити розмноження великої кількості трутнів, пасічники ведуть з ними боротьбу, застосовуючи вирізування стільників з трутневим розплодом. Але найкращим засобом обмеження розмноження трутнів стала відбудова нових стільників на нових листах штучної вощини та формування гнізд з високоякісних бджолиних стільників. Однак інстинкт вирощування трутнів у бджіл проявляється з великою силою: якщо у гнізді між стільниками знайдеться вільне місце, то бджоли в

ньому будують свіжий стільник з трутневих чашечок. При наявності медозбору трутневі стільники будують у порожніх рамках, поставлених у гніздо без вощини. Якщо немає місця для побудови трутневого стільника, бджоли частенько на штучній вощині відбудовують трутневі чашечки, і тим самим псуєть нові стільники, роблять їх мало-придатними для того, щоб ставити у гнізда родин. Для поліпшення якості стільників, які відбудовуються на повних листах вощини, рекомендується ставити у гнізда по одній порожній рамці для задоволення інстинктивної потреби у побудові трутневих стільників.

Розмноження трутнів у сильних родах починається весною дуже рано, і чим сильніша родина, тим раніше. Якщо трутневий стільник міститься посеред стільників з бджолиним розплодом, то матка може відкладти у чашечки незапліднені яйця наприкінці квітня та напочатку травня. Необхідно врахувати, що на повний розвиток трутня від яйця до виходу з чашечки необхідно 24 дні і 14 днів — для статевого дозрівання. Таким чином на отримання статевозрілих трутнів витрачається 38 діб. Матка ж розвивається за 16 днів, а статевозрілою стає за 4—6 днів після народження, або за 20—22 дні після знесення яйця. Отже за виведення трутнів слід братися на 16—18 днів раніше, ніж за виведення маток.

За розмноження трутнів можна братися одразу ж після виставлення бджіл з стебника і першого весняного обльоту. Для цього потрібно відібрати сильніші родини, що займають не менше 8 стільників гнізда, і забезпечити багатими запасами меду та перги. Якщо бджоли не густо покривають всі стільники, гніздо зменшують, забираючи одну-дві рамки на склад, і в середину гнізда між рамками з бджолиним розплодом ставлять трутневий стільник для відкладання маткою незапліднених яєць.

Ранньою весною у холодну погоду кількість вигодуваних трутнів зменшується, якщо стільник, призначений для виведення трутнів, складається геть увесь з одних тільки трутневих чашечок і немає ділянок, придатних для бджолиного розплоду. Матка в нього може відкласти багато яєць, але їх багато зникне. І запечатаних трутнів, рідко розкиданих по стільнику, буде дуже мало. Більш активно бджоли вигодовують трутнів, коли у гнізді сильної родини не одна, а 2—3 рамки з невеликими ділянками трутневих чашечок, які відразу після засіву їх незаплідненими яйцями можна пороздавати в інші сильні родини для вигодування трутнів. А замість відібраних дати такі самі ж стільники з метою вирощування нової партії трутнів. Для цього на пасіці потрібно мати 8—10 стільників, придатних для вирощування трутнів з невеликими ділянками трутневих чашечок. Готувати їх слід зараза, влітку попереднього сезону шляхом вирізування у стільниках отворів завширшки 3—5 сантиметрів на 1—2 сантиметри нижче верхнього бруска рамки з тим, щоб бджоли встигли забудувати і вивести в них трутнів до кінця медозбору. Якщо такі отвори у стільниках робити у червні, то при наявності медозбору бджоли їх забудують і виведуть хоча б одне покоління трутнів. По закінченні медозбору всі такі стільники відбирають та зберігають на складі до весни незалежно від того, чим вони зайняті — медом, пергою чи порожніми чашечками.

Перед постановкою у гнізда батьківських родин в трутневих стільниках розпечатують чашечки з медом, а порожні чашечки щедро збризкують цукровим сиропом. Потрібну кількість — 2—3 тисячі ранніх племінних трутнів можна вирости у 2—3 сильних родинах, бджоли яких густо обсідають 9—10 стільників гнізда. Такої кількості трутнів, як правило, вистачає для запліднення молодих маток у ранніх відводках, сформованих на початку літа. Однак до цього часу можуть вивестись трутні з інших неплемінних ро-

дин та взяти участь у заплідненні. Щоб запобігти розмноженню та заплідненню маток випадковими трутнями необхідно наприкінці травня, але до появи молодих трутнів, вирізати стільники з трутневим розплодом у всіх інших родинах пасіки. Цей захід допоможе уникнути виведення трутнів у неплемінних родинах і порушення контролюваного запліднення маток.

З метою забезпечення контролю за спаровуванням можна закласти віддалений від інших пасік облітник, який називається злучним пунктом, куди вивозять батьківські родини та відводки з неплідними матками для запліднення. Але досвід по заплідненню маток на ізольованому облітнику, набутий відділом бджолярства Новосибірської зональної дослідної станції, показав, що вивозити доцільно не батьківські родини, а тільки відводки, у які передають з батьківських родин нельотних, тільки-но народжених трутнів і одразу ж вивозять на пункт запліднення. Це дозволяє запобігти розльоту трутнів по інших родинах і краще зберегти всіх виведених трутнів для запліднення маток.

В. КОПТЕВ,
кандидат сільськогосподарських наук.
м. Санкт-Петербург.

ГУСТОТА СИРОПУ ДЛЯ ГОДІВЛІ БДЖІЛ

Англійський дослідник Сімпсон провів дослідження годівлі бджіл закристалізованим медом, рідиною, розрідженим і іншими розчинами цукру.

Перед годівлею бджоли були голодними. Після підгодівлі досліджував вміст їх медового зобика. При розчинах, які вміщували більше, ніж 50 % цукру, вміст медового зобика мав більше води, ніж було його в спожитому кормі. Натомість при розчинах, в яких було менше, ніж 50 % цукру, в медовому зобику відмічалося менше води, ніж у спожитому кормі. При всіх розчинах густіших, ніж 1:1 бджо-

ли додавали води. При рідких розчинах випаровували її частину.

Здається, що найкращим розчином є співвідношення 1:1. При всіх інших розчинах бджоли мусить виконати роботу, щоб змінити вміст цукру.

В дослідах з розчинами меду, які вміщували від 19 до 90 % води, Сімпсон довів, що по взятку бджоли мали в зобику 37 % води. При підгодівлі медово-цукровим канді при вмісті 18 % води в зобику було аж 60 % води. При рідких розчинах кількість води в медовому зобику зменшується до половини. При сухому цукрі в зобику було тільки 31 % води.

Далі Сімпсон досліджував, якої концентрації корм бджоли складають в комірки сотів. Мед з вмістом 20 % води при складанні в соти мав 30 % води, причому, напевно, її частина випарувала. Аналогічний стан спостерігався з кормом з медово-цукрового тіста. В обох випадках бджоли змушені додавати більше води, ніж при кормі, який містив 55—65 % цукру. Тобто, вони мусили принести її із зовні, щоб додати до корму у вигляді смоли. Потім цю воду вони випаровували, аби зменшити концентрацію цукру до 80 %.

В. Шоломийський.

ІЗ СТАРИХ ЧАСОПИСІВ

1. Бджола або оса може стати грізною для життя людини, якщо при споживанні меду чи овочів дістанеться до уст або до горла, і там вжалить. В такому випадку є лише один засіб, що приносить скоро полегшення. Засіб цей такий: як тільки бджола або оса вжалила в уста, язик або горло, потрібно зараз же взяти повну чайну ложку солі, сіль зволожити кількома краплями води і поволі ковтати. Пухлина і біль зникнуть дуже швидко. Цей простий засіб вже не одному врятував життя.

2. Про мурашок. Якщо їх небагато, то навколо вулиця посыпали землю сухим, дрібним попелом або сажею. Якщо багато, то можна зробити так: у знайдених гніздах мурашок робляться лійковані загиблення і туди наливають гноївки або нафти. Мурашки, обдаровані від природи делікатним нюхом, не переносять запаху гноївки чи нафти, тож виберуться геть далі. Є ще один засіб проти марушок, який легко можна мати під рукою. А це — помідори. Мурашки не переносять запаху помідорів і обминають місце, де росте ця рослина.

Стиль не збережено.

Журнал «Український пасічник» 1914 р.
Учень II класу СШ № 83 м. Львова
Касянюк О. П.

БДЖОЛИНЕ ЖИТТЯ

Бджолине життя коротке, і робоча бджола, яка почала збирати нектар і пилок, прожила вже більшу частину свого життя. Навесні і влітку рідко можна зустріти робочих бджіл старших чотирьох—п'яти тижнів, починаючи з моменту виходу їх з комірок. Багато гине ще раніше, оскільки під час польоту за кормом їх очікує немало небезпек.

А що роблять бджоли, які виводяться наприкінці літа чи восени? Вік зимових бджіл досягає кількох місяців, оскільки восени вони можуть кормитися запасеним пилком, а накопичені в їх тілі резерви не витрачаються, так як у цей період у сім'ї більше не вирощують розплоду. Добре харчуєчись і перебуваючи у стані тихої діяльності, проводять вони зиму. Коли наближається весна і матка поновлює відкладання яєць, у робочих бджіл все ще зберігається жирове тіло. І дякуючи добре розвинутим кормовим жалюзам вони готові доглядати розплід.

Найдовше живе матка: вона здатна виконувати свої материнські обов'язки до чотирьох—п'яти років.

ВІДПОВІДЬ ЗА ВАШИМ ПРОХАННЯМ

Шановному Євгену Павловичу Назаренку.

Ви запитуєте про «Золоту вертикаль». Повну інформацію про пасічництвування в даному типі вулика можна отримати в автора статті «Золота вертикаль» за адресою: Львівська область м. Стрий, вул. Успенська, 28. Брик І. Д.

На деякі інші питання, які вас цікавлять відповідаємо.

1. При підготовці до зимівлі бджоли залишають величину льотка відповідно свої сили. Якщо звузити льоткову щілину до величини, яка відповідала б силі сім'ї, то бджоли не будуть прополісувати льоткову щіліну. Прополіс, яким бджоли прополісують льоток є придатним до використання, як і прополіс з інших частин вулика.

2. Відповідно до того, що сім'я розміщена в трьох корпусах торкається годівниці, чи є вона сильною важко сказати через те, що невідомо, як бджоли обсідають рамки. Справа в тому, що сильні зимують не більше як у двох корпусах і рамки повинні «обсадитися на чорно», зайві рамки з вулика забирають і формують сім'ю на зиму, та так, щоб однакова кількість рамок була в кожному з корпусів.

Якщо сила сім'ї маленька, то така сім'я піднімається вверх у найтеплішу зону вулика, тобто подалі від льотка. 3. Бокова годівниця ніколи не була повітряною подушкою в сім'ї бджіл. Якщо годівниця знаходиться над гніздом бджіл, то вхід у годівницю перекривати не треба, адже через цей отвір відбувається вентиляція гнізда.

4. Якщо вулики обгорнуті целофаном, то стельова подушка не перекривається целофаном і між нею і дахом повинен бути деякий простір, який утворює вентиляцію даної сім'ї.

5. Перед загодівлею на зиму по дві рамки розміщують у кожному корпусі, який іде в зиму. Рамки з пергою розміщують як другу з краю гнізда

з обох сторін корпуса. Потім загодовують сім'ю бджіл. Рамки з пергою бджоли заповнюють кормом. Зайві рамки з пергою заносять в сухе приміщення, де температура не має бути нижчою нуля градусів.

В. Болкот.

ЯКЩО МУРАШКИ НЕПОКОЯТЬ БДЖІЛ

Засобів боротьби з мурашками немало. Хочу дати ще одну пораду. Вона нешкідлива для мурашок, хоч дуже клопітна для них. Коли мурашки поселилися у вулику із своїми лялечками, необхідно посыпти їх звичайною сіллю, краще екстрою. Мурашки забирають своїх лялечок і покидають вулик. Так їх можна вивести не тільки з вулика, але й з пасіки.

М. Стешенко.
м. Луганськ, Медмістечко 738

КОЛИ ПІДСТАВЛЯТИ РАМКИ

З практики знаємо, що найкраще відбудовуються рамки навесні, коли у вулику достатньо молодих бджіл. Своєрідним сигналом для підставки рамок на відбудову прийнято вважати початок цвітіння кульбаби. А я вже кілька років не чекаю цього сигналу. Натомість для мене служить початок цвітіння черешні. Оскільки черешня зазвітає на 5—7 днів раніше кульбаби, то при хороший погоді мої бджолосім'ї за цей період відбудовують вже по 2—3 добрякісних стільники. Сигналом може бути і цвітіння аличі. А це ще на 2—3 дні раніше.

АГРЕСИВНІСТЬ БДЖІЛ

Вона залежить також і від схрещування різних порід. Початківцям — пасічникам треба пам'ятати, що такі миролюбні бджоли, як карпатська та грузинська породи при схрещуванні дають більш агресивне покоління.

В. Молостов.
м. Вінниця, вул. Ціолковського, 33.
Гонорар прошу використати на розвиток «УП».

ПОРАДИ МОЛОДИМ

Одним з найбільших недоліків пасічника-початківця є те, що його «тягне» відкрити свій вулик, обов'язково знайти матку і подивитися, яка вона. Не маючи відповідного досвіду, пасічник на довгий період відкриває і розбирає гніздо, охолоджує його, порушує цілісність вулика. Після такого втручання в життя бджолиної сім'ї завжди настають небажані результати.

Бджолам, щоб стабілізувати мікроклімат і певний порядок у своєму гнізді, доводиться затратити немало енергії і часу. Для того, щоб оцінити стан сім'ї навесні, достатньо відсунути останню або передостанню рамку гнізда і ситуація стане зрозумілою.

Якщо останню рамку бджоли не обсядають, то її обов'язково потрібно забрати з гнізда, або поставити на вільний простір за утепленням, розпечатавши. Якщо до розпечатаної рамки є доступ бджіл з інших сімей, то це може спонукати нападку, що приведе навіть до знищення цілої сім'ї.

Досвід переконує, що найліпшим станом є те, коли бджоли навесні обсядають крайню рамку «на чорно» і, навіть, сидять на заставній дошці. Розширення гнізда роблять тоді, коли на останній рамці з'явиться розплід. Гніздо розширяють однією рамкою, яку ставлять наступною після крайньої рамки. Ні в якому разі непотрібно таку рамку навесні ставити всередину гнізда. У цю пору краще мати 3—4 рамки, зачервлені знизу до верху, ніж 5—7 рамок з невеликими кружками розплоду.

Щодо багатокорпусних вуликів, то потрібно звернути увагу на те, що в цій системі оперують не рамками, як це часто роблять наші пасічники, а ці-

лими корпусами. Навесні матка починає відкладати яйця у верхньому корпусі. Контроль за станом червління виконують таким чином. Верхній корпус нахиляють і проглядають у ньому рамки знизу. Це дасть змогу побачити, які з них вже є з розплодом. Якщо у корпусі є 8—9 рамок різновікового розплоду, тоді можна приступити до заміни корпусів. В цій ситуації поступають двома методами: або корпуси замінюють місцями, або залишають на своїх місцях, чекаючи, коли матка опуститься в нижній корпус і почне відкладати в ньому яйця. Кожен з цих методів має своїх прихильників і противників.

Якщо застосовувати другий метод, тобто, не міняючи корпусів, то потрібно, щоб сім'я навесні була дуже сильною, тому що нижній корпус є холодніший від верхнього і матка при недостатній кількості бджіл в нижній корпус опускається неохоче.

В залежності від того, де знаходитьсь пасіка — біля дому чи на значній віддалі — підгодівллю виконують сиропом, або медово-цукровим тістом (канді). Щодо підгодівлі сиропом, то його приготовляють 1:1 і в залежності від особистого часу дають по 200 г кожного дня, або 0,5 літра через день. Сироп добре давати у стельові годівниці, або в скляних банках. Так, банку, вщерть наповнену сиропом, накривають двома, чотирма шарами марлі, змоченої у воді, зав'язують ниткою, або одягають гумку. Якщо банки закривають капроновими кришками, то в такому разі марлі не дають, а банку закривають кришкою, в якій роблять 10—15 отворів діаметром 2—2,5 мм. Приготовлені банки з сиропом, різким рухом перевертують догори дном. Сироп в такому положенні не повинен витікати з банки. Її встановлюють в такому положенні над гніздом бджіл на вентиляційну сітку і накривають зверху утепленням.

Коли пасіка знаходиться далеко від дому і нема можливості бувати на ній більше одного разу на тиждень, тоді

сім'ї підготовують за допомогою канді. Канді можна придбати в магазинах бджільництва, щоправда тепер воно дороге та й не часто буває в продажі. Однак канді можна приготувати і самому. Рецептів є немало. Готують канді з меду та цукрової пудри, додаючи ліки і пергу, як білкову добавку.

Канді вигідне ще й тим, що його бджоли використовують при потребі, не заносячи в соти. Тобто, якщо сім'ю годують канді з різними лікувальними препаратами, то ліки, які знаходяться в канді, безпосередньо споживаються бджолами разом з канді і не потрапляють в соти.

Один із способів приготування канді в домашніх умовах. Беруть одну частину пекарських дріжджів і додають 9—10 частин цукрової пудри. В емальований посуд кладуть подрібнені дріжджі і засипають їх декількома жменями цукрової пудри так, щоб пудра добре покрила дріжджі. Через півгодини така суміш стане сметаноподібною. Цукор вбиває дріжджовий грибок і ця маса стає білковою основою. До цієї маси потрохи додають цукор-пудру і роблять заміс. Цукор-пудру додають до того часу, поки цукрове тісто не буде густим, як для приготування варениників. Таке канді і дають бджолородинам декількома способами. Якщо є підрамковий простір, то його дають зверху на рамки у вигляді паляниці.

Готують таку паляницю так. На газету, площа якої відповідає розміру гнізда сім'ї, кладуть канді товщиною 1 см і зверху покривають целофановою плівкою, щоб канді не висихало. Таким чином, приготовлену паляницю безпосередньо кладуть на бджолородину газетою до рамок. Бджоли прогризають газетний папір і вибирають канді. Такий метод згодування канді вигідний для слабких сімей. Для сильних сімей канді можна давати в бокові чи стельові годівниці.

Після приготування канді його зразу ж розкладають в продензифіковані годівниці по 3 кг і дають у бджолосім'ї. Якщо дати таку кількість корму на

початку квітня, то його вистачить до початку цвітіння ріпаку. Потрібно лише слідкувати за розширенням гнізда.

Рано навесні приготовлене таким чином канді вигідне ще й тим, що його можна застосовувати влітку для підгідівлі роїв чи відводків. Наповнену годівницю канді навесні прикривають целофановою плівкою і залишають до літа, і при потребі дають у вулик, де посаджено рій чи зроблено відводок для розширення пасіки. Такої підгідівлі вистачає на 3—4 тижні. Як правило, у пасічника в цей період дуже мало часу, тому все сказане знадобиться. Найкраще зберігати канді в молочних бідонах, чи в ємкостях для зберігання меду.

В. Болкот.

ДЕ І ЯК РОЗМІСТИТИ ВУЛИКИ

Таке питання виникає у пасічників-початківців, або тих пасічників, які мають обмежені ділянки, наприклад, власники садово-городніх товариств чи кооперативів, де земельна ділянка не перевищує 4—6 арів.

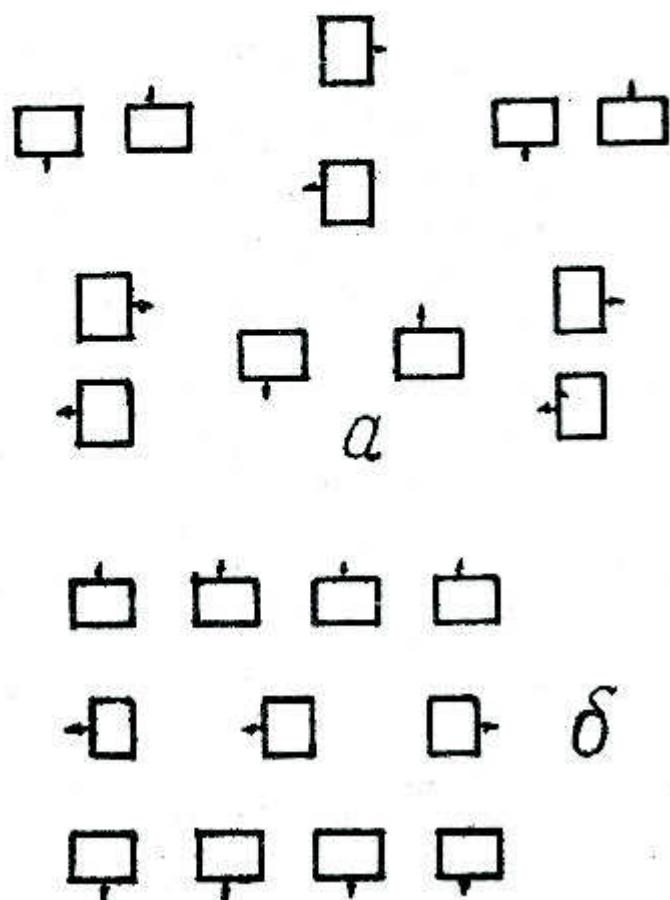
Ніяких особливих правил для розташування вуликів нема. Все залежить від уподобань самого пасічника і від площи, де він вирішив розмістити вулики. Зазначимо, що їх можна ставити густо, або розташувати на всій відведеній площі для пасіки. В першому і другому випадках вулики повинні стояти так, щоб одна бджолосім'я не перешкоджала льоту другій.

Напрям льотка також не має особливого значення. Краще вулики розміщати очками на всі сторони, що зекономить площину під пасіку і врівноважить взяток бджолосім'ї. Так, у різні роки, в залежності від напряму льотка, по-різному розвиваються бджоли, а відповідно одержуємо і неоднаковий медовзяток. Коли ж місце для пасіки обмежене розмірами, Євген Архипенко рекомендував такі схеми розстановки вуликів:

- а) густе розміщення вуликів по два;
- б) густе розміщення вуликів по одному.

Таке розміщення забезпечує бджолам вільний льот і не доведе до перемішування бджіл, що буває шкідливим і призво-

дить до нападу або пропажі маток при вильоті їх з вулика. При густому розміщенні вуликів треба передбачити, щоб пасічник мав доступ до вулика з усіх сторін і при огляді бджолосімей не стояв на шляху льоту іншої бджолородини.

Найкраще вулики ставити на 2 метри один від одного в ряд, а між рядами має бути простір не менше 3—4 м. Тічок вибирається так, щоб тінь від куща чи дерева вдень падала на вулик і захищала його від спеки. Але дуже важливо, щоб всі вулики були на видноті. Тічок необхідно загородити парканом або кущами висотою не менше 1,7—2 м. Бджоли на такій пасіці при вильоті з вулика вимушенні зразу ж підніматися до верху і не докучають пасічнику та сусідам.

М. Осташевський.

ПЕРШЕ ВЕСНЯНЕ РОЗШИРЕННЯ БДЖОЛИНОГО ГНІЗДА

Після весняного обльоту до першого розширення гнізда бджіл проходить приблизно 25—30 днів. За цей час настає природне відмирання бджіл. Якщо гніздо бджіл після весняного

обльоту було скорочено і гарно утеплене, при наявності добрякісних кормів та невеликого взятку, сім'ї за цей час приходять до сили і перше розширення проводять гарними світлокоричневими сотовими рамками з невеликим запасом корму. Корм в них можна розпечатувати. Такі рамки ставлять у вулику перед крайніми. В цей час розширення проводять по одній рамці і гніздо гарно утеплюють з усіх сторін. В час цвітіння перших медоносів (абрикоси, черешні та терену), а це буває у другій половині квітня, сильнішим сім'ям дають по одній рамці штучної вощини в середину гнізда поміж відкритий розплід. Одночасно для гарної відбудови можна давати підгодівлю цукровим сиропом невеликими порціями, не зважаючи на те, що в природі є невеликий взяток. Наступну рамку можна дати через 2—3 дні, коли перша вже відбудована та освоєна маткою. Таку рамку теж поміщають поміж відкритий розплід.

Під час цвітіння садів сильні сім'ї приходять в значну силу і при сприятливих кліматичних умовах значно поповнюють свої кормові запаси. Такі сім'ї за період цвітіння садів можуть відбудувати 4—5 і більше рамок. Дуже часте розширення гнізда бджіл в цей період ще недоцільне. Сім'ї повинні вільно обсиджувати стільники. Бувають і такі випадки, коли під час цвітіння садів повертаються невеличкі морози і там, де було проведено значне розширення гнізда, бджоли покидають крайні рамки та формують рихлий клуб у центрі вулика. Це часто призводить до розвитку гнильця у сім'ї.

Тільки після 15 травня більш-менш постійне тепло приходить. В цей час зайві рамки у вулику приносять навіть користь. Цієї пори добре ставити по краях гнізда будівельні рамки. У сильних сім'ях їх може бути і дві. Якщо тепер у вулику буде тіснота і задуха, то сім'ї можуть набувати ройового стану. Цього пасічник ні в якому разі допускати не повинен.

Коли цвітуть сади, у сильних сім'ях розширюють нижні льотки, а у слаб-

ких їх відкривають на два-три проходи бджоли. Це полегшує бджолам підтримувати чистоту дна вулика та сприяє добрій вентиляції. При постійному теплі і взятку нижні льотки розширяють ще більше.

Важливим є і те, щоб на пасіці завжди була напувалка з водою, а якщо є можливість, то й дві. Вода в одній з них має бути підсоленою. У цей час бокове утеплення необхідно зняти, оскільки перегрів знову ж призводить до виникнення ройового стану.

Б. Василів.

Пасічник
майструє

Пилковловлювач вмонтований у дно

Найбільш перспективним для Прикарпатського регіону, як відомо, є альпійський вулик француза Роже Делона. Він найповніше відповідає вимогам пасічництва з слабими і середніми пожитками.

У конструкцію вулика входять пилковловлювач, який навішується спереду вулика на льоток. На нашу думку він має деякі вади:

- 1) складний у конструкції;
- 2) відбирати обніжки доводиться щовечора, а також перед дощем, що змушує пасічника постійно бути на пасіці;
- 3) при раптовому грозовому дощі бджоли не встигають вчасно пройти крізь решітку і сильний вітер здуває їх. Дощ прибиває бджіл і багато з них гине перед вуликом.

Мною розроблена проста конструкція пилковловлювача, вмонтованого у дно вулика, що дає змогу усунути вищезгадані недоліки.

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ

1. Створюється великий об'єм для заходу бджіл перед грозою.

Знімати і вставляти металічну сітку з чарункою 2×2 мм або 3×3 мм для кращої вентиляції вулика.

Задня частина дна закривається т-подібною відкидною стінкою 4. Вона дає змогу вставляти порожню і виймати повну коробку 9 з обніжкою, та змінювати пилковловлювальную решітку 7 на пластину 8 без розбирання гнізда.

Пилковловлювач включається у роботу після появи перших пилконосів (ліщина, мати-й-мачуха та ін.) і при теплій погоді.

Для того, щоб бджоли звикли проходити через ту частину настилу, де буде знаходитися пилковловлювальна решітка, ми створюємо між настилом 2 і пластиною 8 щілину розміром 8 мм, відсувуючи верхній настил вперед на 8 мм. Передній льоток дна на декілька днів закриваємо планкою-вкладкою 12 наглухо. Пластину 14 знімаємо з 45° скосу.

Бджоли, виходячи через 8-міліметрову щілину, потрапляють на решітку коробки 9 і по похилій поверхні виходять на прилітну дошку, пофарбовану у відповідний колір (синій, жовтий, білий), роблять орієнтовні обльоти, запам'ятовують місце положення льотка і вилітають за пожитком.

2. Відбір обніжки можна проводити раз у два-три дні.

3. Простота конструкції.

4. Пилковловлювач легкий в експлуатації.

Дана конструкція розроблена для експлуатації альпійського вулика у піресувному павільйоні на корпус з рамкою розміром 300×215 мм, що дає можливість заселяти та підсилювати сім'ю бджіл рамкою Дадана 435×300 мм поворотом на вузько-високу сторону.

Корпус дна складається з двох бокових стінок 1, з дошок товщиною 300 мм (в передній частині стінок скосені під кутом 45°), верхнього настилу 2 з листа твердого картону (ДВП) товщиною 3—4 мм, нижнього настилу 3 з дерев'яних планок (тарна дощечка)

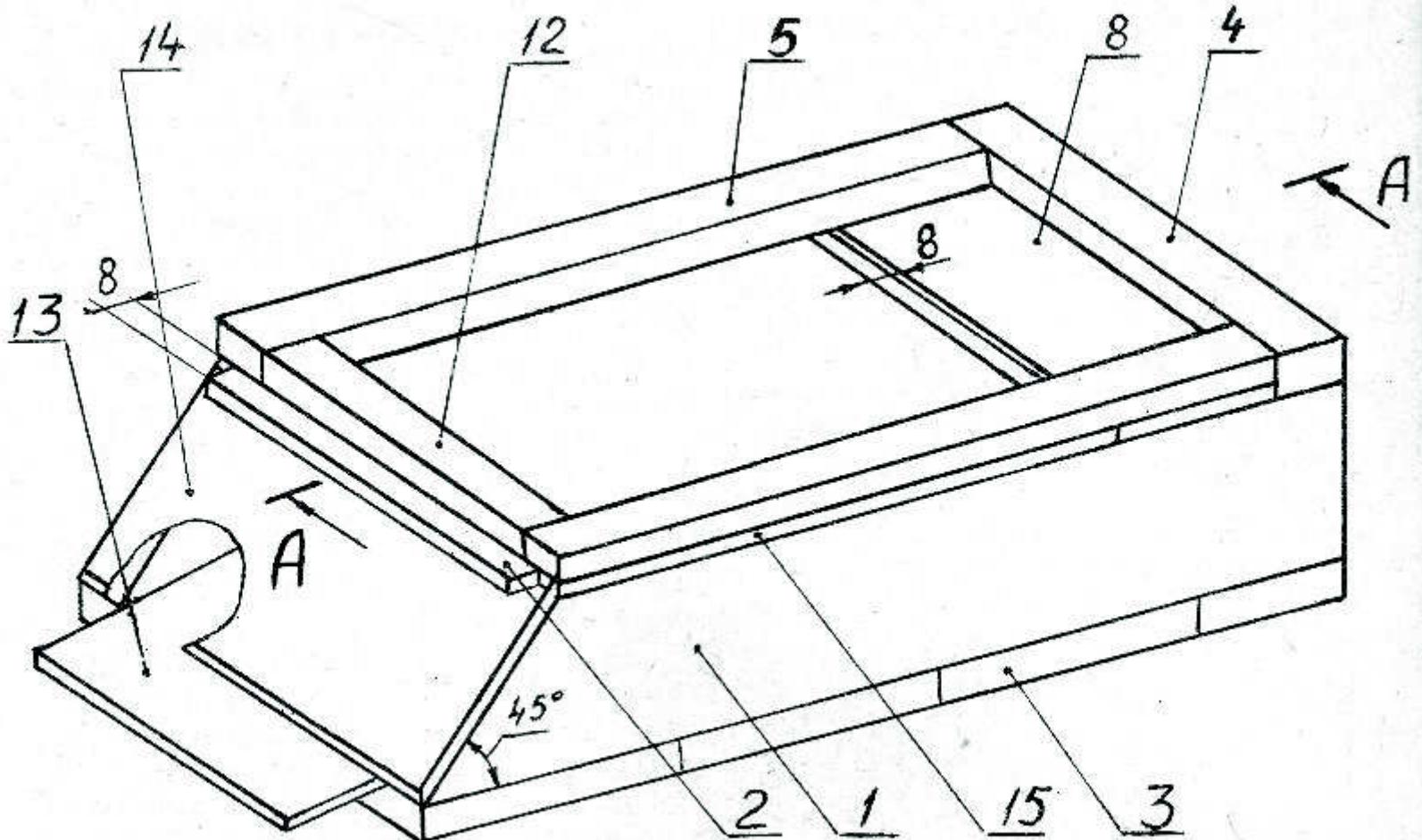

Рис. 1

і планки-стяжки 6, яка стягує бокові стінки у верхній передній частині.

На бокові стінки зверху по краях набиваються дві планки 15 розміром 10×4 мм та планки 5 розміром 30×7 мм таким чином, щоб утворився паз для установки верхнього настилу 2, пилковловлюючої решітки 7 або пластини 8 (коли ми вмикаємо пилковловлювач).

При дуже спокійній погоді верхній настил 2 можна знімати і вставляти металічну сітку з чарункою 2×2 мм або 3×3 мм для кращої вентиляції вулика.

Прилітаючи, бджоли обов'язково потрапляють на кольорову прилітну дошку і по похилій поверхні через 8 мм щілину потрапляють у вулик.

Після кількаденного звикання, вмикаємо у роботу пилковловлювач. Для цього відбираємо т-подібну задню стін-

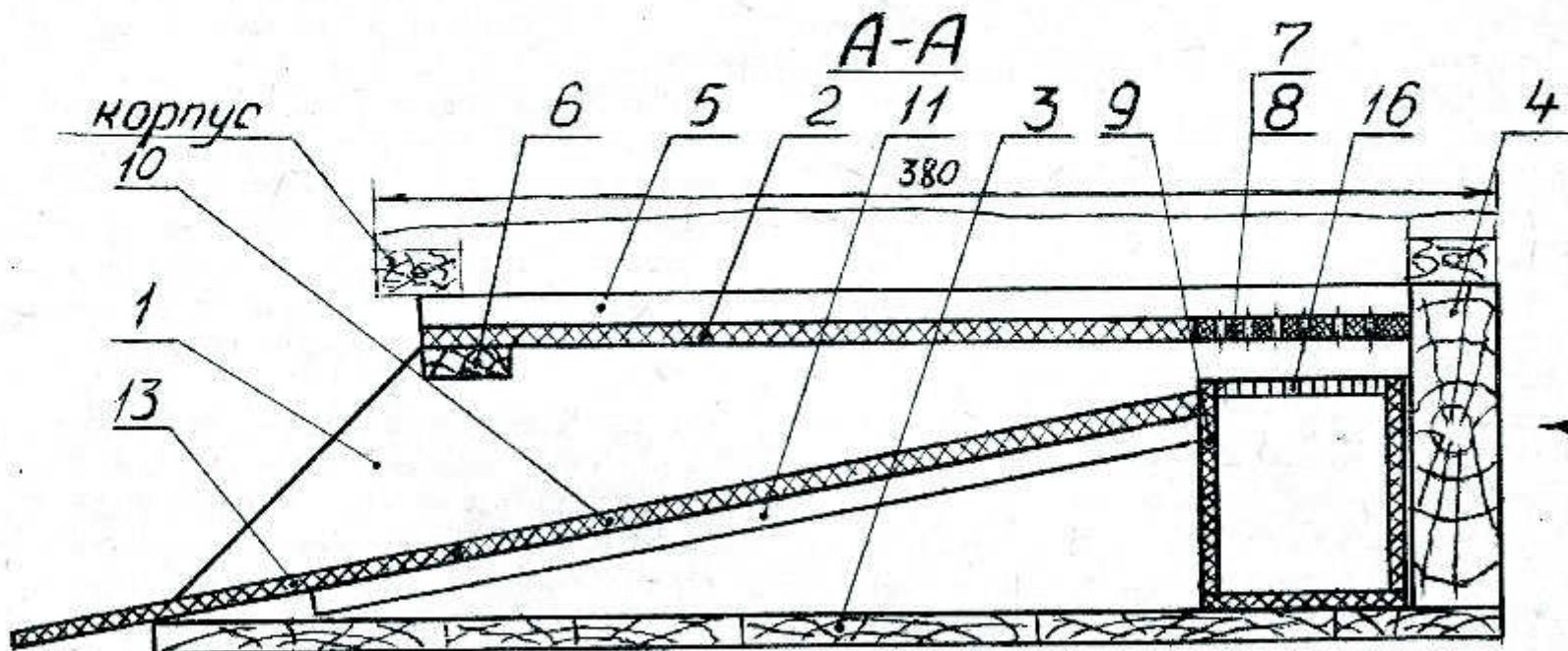

Рис. 2

Вид Б

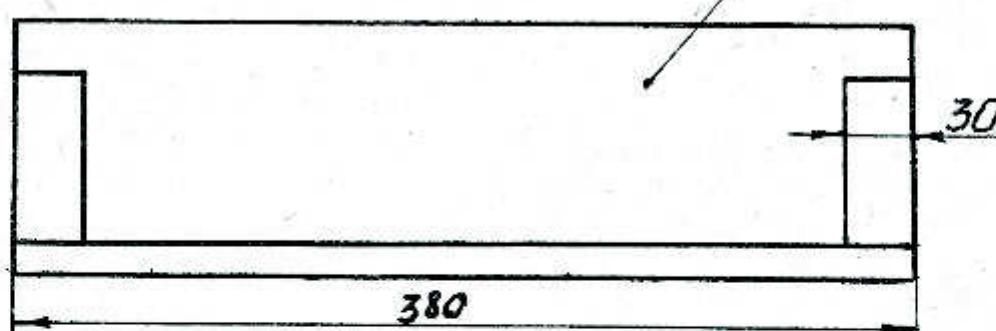

Рис.3

ку, виймаємо пластину 8, вкладаємо замість неї решітку 7, ліквідовуємо 8-міліметрову щілину і закриваємо т-подібною стінкою. Передній льоток відкриваємо, забираючи геть планку-вкладку 12.

Тепер бджоли вилітають через передній льоток, а прилітають, як правило, на прилітну кольорову дошку і по похилій поверхні потрапляють крізь пилковловлючу решітку у вулик.

Звичайно частина бджіл з обніжкою пройде через передній льоток, але основна маса пройде крізь решітку.

Щоб вимкнути пилковловлювач, потрібно встановити тільки пластину 14 на 45° скіс і замінити решітку 7 на пластину 8.

ПРОПОЛІСНИЙ ЛАК

В літературі по бджільництву є повідомлення, що знаменитий Страдіварі покривав свої скрипки лаком, складовою частиною якого був прополіс. Дехто навіть пояснює цим їх чудовий тембр звучання. Чи справді це так — сказати важко. А що прополісний лак можна приготувати самому, то це достовірно.

Один із способів приготування такого лаку описується в книзі А. Зубарєва «Продукти бджільництва», що вийшла в світ у кінці минулого віку. Лак рекомендується автором для фарбування дерев'яного посуду: ложок, тарілок, гашок тощо. Для цього льняна олія, за словами Зубарєва, вариться в гарячій печі протягом двох тижнів, не допускаючи кипіння.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ ДО МАЛЮНКІВ

1 — бокові стінки дна, 2 — верхній настил, 3 — нижній настил, 4 — т-подібна відкидна стінка, 5 — планки, 6 — планка стяжка, 7 — пилковзоральна решітка, 8 — пластична, 9 — коробка, 10 — похила поверхня, 11 — направляючі бруски, 12 — планка-вкладка, 13 — прилітна кольорова дощечка, 14 — пластина, 15 — планки, 16 — решітка коробки.

Ф. Іванус.
м. Івано-Франківськ, вул. С. Бандери,
буд. 62, кв. 30, тел. 3-27-10.

Щоб запобігти такому тривалому варінню, льняну олію можна замінити конопляною, яка проварюється швидше. В гарячу олію добавляється одна частина клею (прополісу), $1/2$ частини воску і дві частини олії. Дерев'яний посуд опускають в цю суміш на 15 хвилин, після чого виймають, витирають і потім полірують шерстяною тканиною. Дуже добре згаданою сумішшю покривати дерев'яні годівниці для бджіл, щоб запобігти вбиранню деревом меду.

Від себе висловлюю припущення, що конопляну олію можна замінити натуральною високоякісною льняною оліфою, яка буває у продажі. Адже оліфа це і є добре проварена льняна олія.

А. Биченко.
Станично-Луганське 2
Луганська область.

ЗА ДОПОМОГОЮ

ВЛАСНОГО

ПРИСТРОЮ

(поч. у № 3 «УП» 93 р.)

На рис. 1. показана конструктивна схема рійниці, об'єднаної з скринькою для перенесення рамок альпійського вулика Р. Делона:

а) — скринька для 6 рамок;

Особливості такої скриньки в тому, що дно із сітки 3×3 мм. При необхідності сітка знизу закривається фанерою, фанера «ходить» на пластмасових положках і нею можна регулювати вентиляцію;

б) — кришка, в якій посередині зроблено вікно розміром 70×60 мм;

в) — Кришка з заслонками.

Зверху кришки закріплено положки, в яких знаходяться заслонка 3, фанера 2, пластмасова роздільна решітка 4, металічна сітка 3×3 мм. Заслонка з фанери, решітка і сітка мають одинакові розміри 75×60 мм. Переміщаючи їх в положках, ставлю на вікно необхідну позицію в залежності від технологічних операцій.

1. Кришка

2. Заслонка з фанери

3. Положки

4. Роздільна решітка

5. Металева сітка

6. Гачок для підвішування скриньки

7. Пасок для перенесення скриньки.

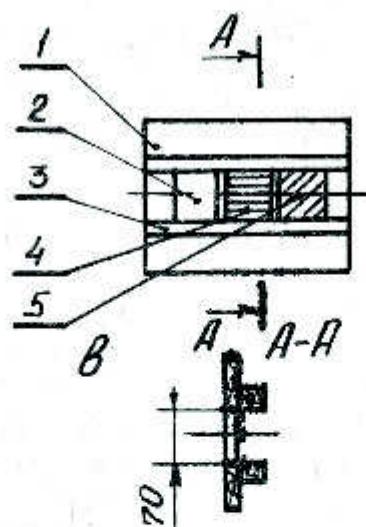
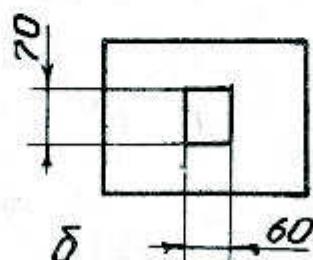
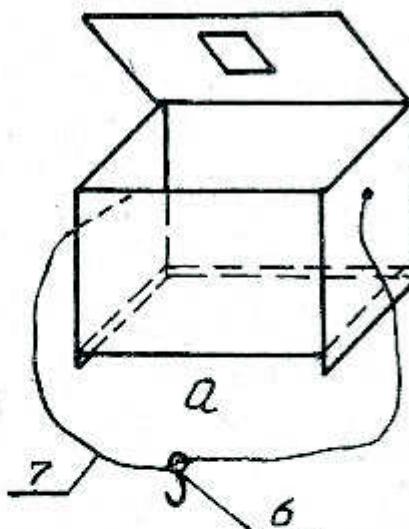
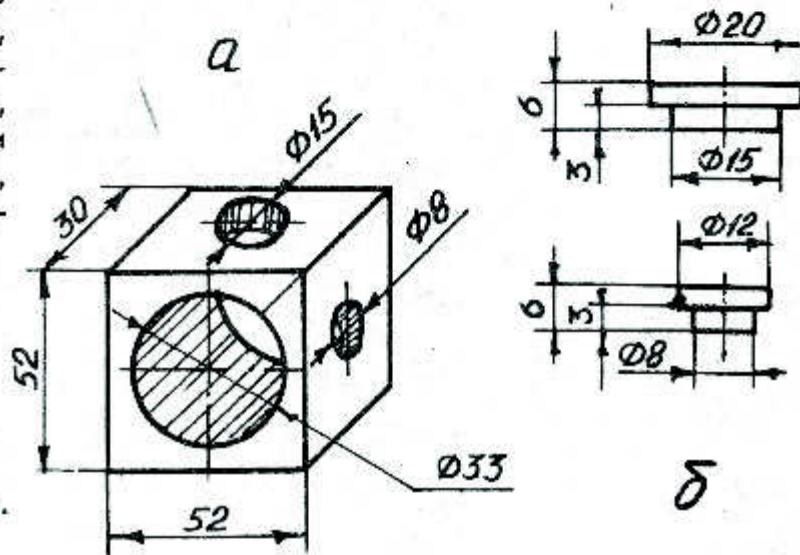

Рис. 2. Кліточка для пісаджування маток:

а) кліточка

б) корки

Запах при пісаджуванні маток має вирішальне значення. Рахую кліточки, виготовлені з пласти маси та металу з пласти масою, непридатними. Тому виготовляю їх сам із липи. Металеві сітки на кліточку кипячу в декількох водах, щоб зменшити запах масла, а потім у відварі меліси чи воску.

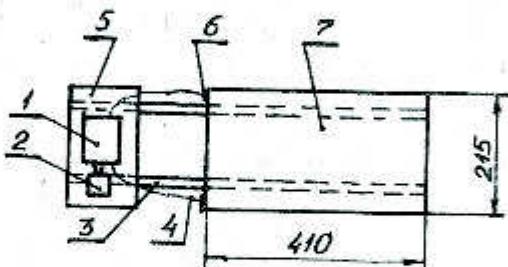
Корпус кліточки виготовляю із липи розмірами $52 \times 52 \times 30$ мм. На площині розміром 52×52 роблю наскрізь отвір діаметром 33 мм. Цей отвір з обох сторін закриваю з допомогою гвіздків металевою сіткою. В отвір розміром 15 мм вставляється маточник, а в отвір 8 мм закладається корм (канді). Корки виготовлені також з дерева, і потрібні вони для закриття відповідних отворів.

Рис. 3. Пристрій для навощування рамок.

Пасічник, який хоч раз спробував використовувати електронавощування рамок, ніколи від цього способу не відмовиться. І ніякі «шпори» не можуть з цим спосо-

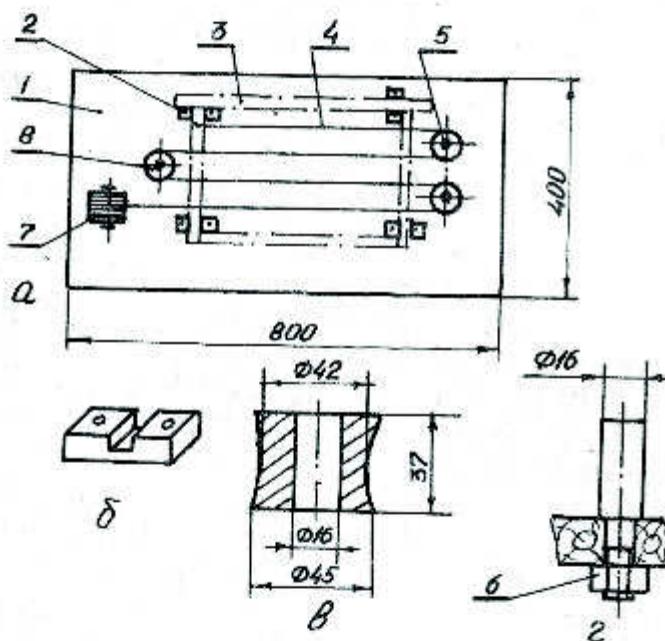
бом конкурувати.

1. Трансформатор 220 в/24 в
2. Вимикач
3. Рейки з'єднувальні 20×20 мм
4. Електропровід
5. Підставка під трансформатор
6. Контакти, виготовлені із латунної пластини 23×30 мм

7. Плита, виготовлена із ДСП 410×215 мм.

Рис. 4. Пристрій для натягування дроту на рамку.

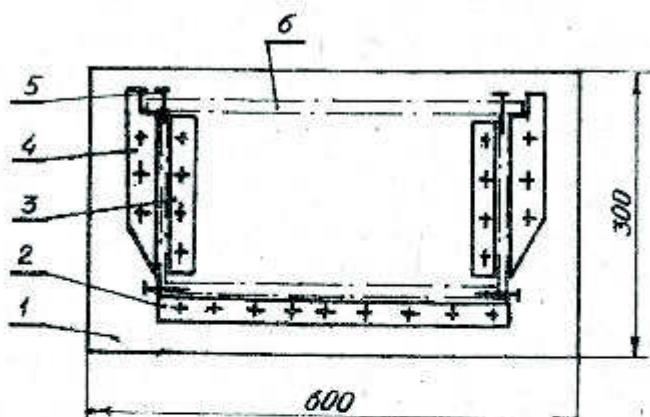

- а) конструктивна схема
 - б) металеві укріплювачі
 - в) спрямовуючі катки
 - г) кріплення осі під каток.
1. Плита ДСП 800×400 мм
 2. Укріплювачі
 3. Деталі рамки
 4. Дріт
 5. Вісь катка
 6. Гайка
 7. Катушка з дротом
 8. Каток.

Рис. 5. Пристрій для збивання рамок.

1. Основа виготовлена із плити ДСП 600×350 мм
- 2, 3, 4. Накладні деталі, виготовлені із твердого дерева, наприклад, дуба.
5. З'єднувальні гвіздки.

6. Деталі рамки.

М. Гунько

м. Вінниця

вул. Калецька 106/144

Гонорар прошу перерахувати на журнал «Український пасічник»

Від редакції: Принципи роботи пристрій, показаних на рис. 3, 4 і 5 п. Гунько М. М. не описав, а зазначив, що їх видно з рисунків.

НАМ ПИШУТЬ

БІЛЬШЕ ДУХОВНОСТІ І ДОСВІДУ

Я ще молодий пасічник, але із усієї літератури, яку я читав, а я, повірте, перечитав немало, ваш, тобто наш «Український пасічник»— це найдуховніше видання. Від нього віс не цифрами і діаграмами, (як від «Пчеловодства») а, я навіть не знаю як висловити, мабуть, Божим духом, любов'ю до бджіл і до людини. Так і тримайте. Друкуйте більше статей пасічників-практиків.

Дуже хотілося б, щоб ви більше друкували про пасічникування наших предків. Хотілося б знати молитви, з якими наші прадіди зверталися до цієї Божої комахи. Адже це не звичайна комаха. Навіть я, молодий пасічник, відчуваю, що на пасіку не можна заходити із тягарем на душі. Бджола усе

відчуває і обов'язково карає, якщо ти злий, неохайній, поспішаєш, а чи й просто взявся не за свою справу.

Отже, більше духовного матеріалу і досвіду пасічників-практиків і ми відродимо наш чудовий край, у якому колись мед і варили, і пили, і продавали, а зараз навіть дітям не вистачає.

Дуже хотілося б прочитати «Сказання про бджіл», що його уклав ієрей Данило Гирман. Надрукуйте його на сторінках нашого журналу. Де цей твір знаходиться я не знаю, але знаю, що такий є. І ще: рекламиуйте вулик Делона, адже це те, що потрібно нам в Україні. І той пасічник, який хоч один раз побачив цей вулик, хотів би мати його. Річ у тім, що бджоли у ньому будуть вестися навіть у безграмотних пасічників. Адже це — дупло і цим усе сказано.

І на закінчення свого листа хочу адресувати декілька запитань шановному пану Я. Баціцу:

1. Як збирати прополіс?
2. Як кріпiti між собою корпуси при кочівлі?
3. Чи не краще було б восени, взимку і навесні повернати корпуси на теплий занос?
4. Як захистити вулик взимку від синичок?
5. Що ви можете сказати про «банк маток» у вулику Делона?

Д. Таращенко.
Полтавська обл.,
Пирятинський р-н,
с. В. Круча.

Від редакції:

Ми щиро вдячні Дмитру Миколайовичу за сердечні слова на адресу журналу, за його вболівання про розвиток пасічництва і відновлення давніх народних традицій у рідному краї. Намагатимемось і далі подавати на сторінках журналу матеріали, які цікавлять пасічницьку громаду України. Віримо, що як би не було важко, але спільними зусиллями зможемо зрушити глибу, яка важким тягарем лежить на наших плечах. І помагай нам, Боже, у вільній, незалежній Україні.

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ ЩО...

Перше товариство пасічників в Україні засновано в Галичині у місті Коломії Станіславського воєводства у 1868 році. Засновник його — видатний пасічник Галичини, письменник, громадський та політичний діяч отець Іван Григорович Наумович. У Городенці, що недалеко від Коломії, у 1869 році Наумовичем була організована перша на Україні виставка по бджільництву. Наприкінці XIX століття товариство, засноване в Коломії, переходить до Львова та з'єднується з городницьким.

Під кінець XIX століття були утворені товариства у Києві, Харкові, Полтаві та Одесі. Київське товариство засноване у 1892 році.

З 1908 року у місті Києві починають створюватись кооперативи «Трудова пасіка» та інші, які у 1918 році об'єдналися у «Всесоюзний пасічницький кооперативний союз». Пізніше деякі кооперативи перейменовані у спілки. Були такі як «Луцька пасічницька спілка», «Волинський пасічницький кооператив».

18 квітня 1913 року засновано у місті Тернополі «Крайове товариство українських пасічників» для всієї Галичини.

8-го грудня 1926 року у Львові утворено кооператив «Рій» (Крайове пасічницьке об'єднання).

У тридцятих роках існувало безліч кооперативів, серед них «Бджола» у Бучачі Тернопільського воєводства та «Бджола» у місті Коломії. Вироблялось в цих кооперативах майже все необхідне для пасік. Членами кооперативу «Рій» у місті Львові могли бути не тільки товариства чи спілки, а й окремі пасічники, які користувались пільгами в придбанні товарів для своїх пасік.

За роки радянської влади багато бджільницьких кооперативів, заводів та різних цехів і майстерень припинили своє існування. Серед них завод пасічницького обладнання братів Ломакіних у місті Дергачі Харківської області.

Настав час відновити випуск необхідного інвентаря для наших пасік. Щоб у нашій Українській державі вироблялось різноманітне і якісне обладнання, яке не поступалося б закордонному.

Б. Рудка.
Тернопільська область.

ПАМ'ЯТІ ДРУГА

Пасічництво Львівщини зазнало непоправної втрати. Передчасно пішов з життя ентузіаст пасічницької справи Степан Васильович Михайлишин. Працюючи на Роздольському гірничо-хімічному комбінаті інженером-конструктором, Степан Васильович у вільний від роботи час віддавався пасічництву. Він був людиною надзвичайно працьовитою, перебував у постійному пошуку, пропагував розвиток бджільництва і всіляко цьому сприяв особистою участю. Він знов і вдосконалював різні системи вуликів, широко ділився своїми знахідками з пасічниками не тільки Львівщини, допомагав пасічникам словом і ділом. З Степаном Васильовичем завжди приємно було спілкуватися, бо володів він небиякими знаннями у пасічницькій справі. Одним з перших на Львівщині Степан Васильович розробив стаціонарний павільон оригінальної конструкції для утримання бджіл.

Степан Васильович багато читав пасічницької літератури і широко ділився всіма новинками. Він дуже зрадів журналу «Український пасічник» і став його активним дописувачем і пропагандистом. Пам'ять про нашого друга, що так багато зробив для розвитку українського пасічництва, залишиться в наших серцях.

Група друзів-пасічників з Львівщини.

ЦІЛЮЩИЙ ТРУНОК

Напередодні Нового року львівське міське товариство бджолярів-любителів «Рій» передало дітям, хворим на церебральний параліч і потерпілим від чорнобильської катастрофи, майже 600 кілограмів меду — ніжного, смачного, цілющого трунку. Аматори ніколи не були байдужими до малечі. Але з утворенням свого товариства «Рій», яке об'єднало майже півтори тисячі чоловік, взялися разом долати труднощі, робити добре справи, бути прикладом для інших.

— Такими нас зробили бджоли-трудівниці, — впевнено каже голова надірної ради товариства Зиновій Павлович Слота з Винник. — Минулого року навесні погодні умови були як ніколи сприятливими для медозбору. Коли ми почули, що потрібна допомога товариству «Надія», асоціації «Діти Чорнобиля», всі погодилися поділитися медовим нектаром з хворими малюками.

Мені важко було повірити, що у Львові є пасіки. Але нещодавно переконався: це не чиясь вигадка. Наприкінці минулого року побував у голови ради товариства «Рій» Павла Петровича Гаранюка. Це у нього народилася ідея зібрати гуртом мед для дітей. Побачив біля його будинку кілька вуликів. І хоч сам я тільки пасічник-початківець, помітив, що вони дещо відрізняються від раніше бачених. Все тут просто, надійно і не дорогим коштом зроблено.

Павло Петрович виготовив перші вулики власноручно ще тоді, коли молодим вчителявав по війні у Карпатах. Нинішні теж не вчора зроблені, але зовні вони виглядають чудово. Оглядаючи вулики, згадав і свого батька, який теж кохався бджолами, його вулики і перший мед, яким довелося поласувати. У мене тоді якраз боліли зуби. Випросив цього золотисто-жовтого трунку ще до закінчення медогонки. Мій біль, як корова язиком злизала. Дорослі посміювались, не вірили вони, що мої зуби вилікував мед.

Павло Петрович розповів, як став пасічником, як захоплення «золотими комахами» переросло у справу, без якої не уявляє свого життя. Він навчився так доглядати за ними, що одразу ж навесні бджоли починають активно реагувати на дивні запахи весняного цвітіння, і збирати світлі меди. Господар пригощав мене бджолиним взятком, розповідав про відомого шведського ботаніка і лікаря Карла Ліннея, який у 1758 році назвав бджолу медоносною

(ця назва збереглася, як бачимо, до наших днів), про цих комах, які з'явилися майже за 56 мільйонів років до первісної людини. У давнину про них складали легенди, міфи, казки. Єгиптяни на знак покори перед фараоном на своїх проханнях малювали бджолу, як емблему відданості. В Індії бджіл вважали священими супутниками богів.

Усім відомо, що бджоли дають людям мед, віск, цілющу отруту, прополіс, молочко та інші продукти. Але не всі, мабуть,

знають, що своєю обпилувальною діяльністю вони приносять в десять разів більшу користь, ніж мед і віск. На превеликий жаль, обласна державна адміністрація не виділила бджолярам-любителям цукру, радить їм звертатися до Києва і там шукати допомоги. Мабуть до столичного граду бджолярі не поїдуть, доведеться їм навесні обмежити кількість роїв...

А. Руденко.

Хвороби і шкідники

ЗАХИСТ БДЖІЛ ВІД ХВОРОБ НАВЕСНІ

Зберігання бджолиних сімей у здоровому стані взимку та навесні є запорукою нормального їх розвитку та одержання від них достатньої продуктивності. Тому наприкінці зимівлі і особливо з настанням весни основна увага пасічників повинна бути спрямована на утримання бджіл у належному режимі до їх виставлення та після обльоту бджолиних сімей. Відомо, що дорослі бджоли частіше хворіють взимку та навесні.

Ослаблені за зиму або хворі бджолині сім'ї погано облітуються, повільно розвиваються навесні і знижують медозбір влітку. Отже, необхідно всім пасічникам у другій половині зимівлі уважно слідкувати за станом бджіл кожних 5—7 днів і прослуховувати бджолині сім'ї у вуликах за допомогою гумової трубки діаметром до 1 см чи спеціального пристрою-апіскопу або через верхній льоток. При цьому важливо прислухатися до звуків, які по дають бджоли з вулика.

При добрій зимівлі з вулика ледве чути рівномірний гул. А якщо вдарити по стінці вулика, то гул відразу посилюється і швидко вщухає. Якщо в зимівнику підвищена температура (по-

над 4 °C)— частіше гудуть сильні сім'ї, а при її зниженні— гудуть слабкі сім'ї. Коли ж довго гудуть і чути звуки окремих бджіл — це ознака відсутності матки в сім'ї.

З вулика чути слабкий затяжний звук, схожий на шелестіння сухого листя дерев — це свідчить про нестачу корму і голодування бджіл. Сильний постійний гул бджіл у вулику спостерігається при кристалізації меду (наприклад, швидко кристалізується мед соняшниковий, ріпаковий, гірничий), при спразі або ураженні бджіл вароатозом. Якщо чуємо дещо переривчатий, шурхітливий звук у вулику і поєва у бджіл проносу, що визначається наявністю фекальних плям на планках рамок, стельових дошках, передній стінці вулика і прильотній дошці, а на дні вулика багато мертвих бджіл з роздутим черевцем — це свідчить про ураження бджолиних сімей нозематозом.

Слід зауважити, що взимку причинами проносів у бджіл, окрім нозематозу, можуть бути різкі перепади температур від низької до високої, занепокоїння бджіл, тривала зима і, особливо, неякісний корм, зібраний з соків перезрілих фруктів та овочів, про-кислого та падевого меду, а також при ураженні бджіл такими хворобами, як гафніоз (паратиф), сальмонельоз та іншими інфекціями.

Наприкінці зимівлі на дні вуликів і у льотках нерідко скручується більше підмору бджіл, що порушує нормальні доступ повітря у вулик. То-

му льотки періодично, два-три рази протягом зими, слід очищати від підмору бджіл за допомогою гачка з дроту, який ретельно треба протирати після кожного вулика марлею, змоченою 2%—ним розчином їдкого натрію або 4%-ним розчином формаліну.

Підмор бджіл збирають від кожної бджолиної сім'ї в окремі паперові кульки, не менше 50 бджіл від сім'ї, які надсилають на дослідження до ветлабораторії з супровідним листом ветлікаря, що обслуговує господарство чи населений пункт.

У випадках ненормального стану зимівлі бджіл необхідно негайно надати таким сім'ям допомогу. При зимівлі бджіл у приміщенні треба відкрити витяжні труби чи люки, щоб повітряний обмін становив $0,435 \text{ м}^3$ на годину, підтримуючи постійну температуру повітря у зимівнику $0 \pm 2^\circ\text{C}$ (але не вище $+4^\circ\text{C}$) і відносну вологість 75—85 %.

Якщо у вулику виявлені миші (при наявності на дні вулика бджіл без голови і грудей) необхідно винести вулик в інше приміщення, розібрati гніздо бджіл і видалити мишей. Потім гніздо знову зібрati і вулик поставити на місце, льоток закрити решіткою, а в зимівнику поставити мишоловку чи отруйну принаду для гризунів.

Надійним засобом проти гризунів є рослина — чернокорінь лікарський (народна назва — мишачий дух, песачий язик, котяче мило). Росте на схилах балок, на полях, лісосмугах, уздовж доріг. Добрий медонос. Збирають і сушать стебла та корінь восени (серпень-вересень), які кладуть у зимівники і біля вуликів. Гризуни не витримують запаху чернокореня і взимку не проникають у приміщення і вулики. Можна також застосовувати проти мишей перечну м'яту, якою посыпають верхні подушки у вуликах та прильотні дошки. Запах м'яти зберігається протягом всієї зими, якого не переносять миші і не проникають у вулики.

При недостачі корму у вуликах бджолині сім'ї слід негайно підгодувати. Для цього навесні краще використати медово-цукрове тісто (канді)

або білкову пасту, які дають у вигляді коржиків по 200—500 г на сім'ю бджіл. Канді готують з однієї частини меду і 3—4 частин цукрової пудри. Спочатку густий мед (закристалізований) від здорових сімей у потрібній кількості кладуть у каструлю, яку ставлять у більшу посудину з водою, підігрівають мед до рідкого стану.

У рідкий мед додають необхідну кількість цукрової пудри і ретельно змішують до липкого стану. З одержаного тіста роблять коржики, загортують їх марлею, кладуть на бруски рамок або сітчаті вентиляційні отвори у стельових дошках, накривають коржики плівкою і вулик закривають. Через 5—7 днів рештки канді збирають, знову додають рідкий мед і цукрову пудру за вагою, повторюючи підгодівлю бджіл до виставлення і їх обльоту. З цією метою можна використати густий закристалізований мед, але не прокислий і не падевий, загортуючи його марлею покласти над гніздом бджіл, як і канді.

При наявності запасних рамок з медом від здорових сімей їх необхідно поставити у вулик голодуючої сім'ї поруч з клубом бджіл, відсунувши стамескою бічні рамки або таку рамку з отворами в кришечках над комірками з медом кладуть на верхні бруски рамок над гніздом бджіл, підкладаючи під неї 2—3 планки, товщиною 1 см для проходу бджіл. Потім кладуть такі планки зверху медової рамки і гніздо закривають подушкою і дахом. Можна також підгодовувати бджіл цукром-рафінадом або піском, змочивши їх у теплій прокипяченій і охолодженні воді (30°). Коли з мішечка вода витікати не буде, його кладуть на верхні планки рамок або сітчаті отвори в стельових дошках над гніздом бджіл, накриваючи плівкою і вулик закривають. Через 4—5 днів цукор знову змочують, повторюючи до повного використання.

Підгодівля бджіл взимку вимушений захід, бо при перенесенні корму у клубі підвищується температура, бджоли його споживають більше, у них переповнюються калом товсті киш-

ки, що викликає пронос і збільшення підмору. Тому необхідно забезпечувати бджолині сім'ї на зимовий період потрібною кількістю кормів (не менше 2—2,5 кг на вуличку бджіл і 2—3 рамки з пергою) з осені, щоб не підгодовувати їх взимку і навесні.

При зимівлі бджіл надворі в окремих місцевостях на півдні у тихі сонячні дні іноді бджоли, особливо сильних сімей, можуть облітуватися і взимку (в лютому). Це сприяє очищенню у них кишечника від калу, що добре впливає на їх дозимівлю навіть при пізній весні.

При зимівлі сімей бджіл у зимівниках і появі у них надмірного проноса від згаданих вище причин, якщо бджолиним сім'ям не створити належних умов і не надати їм допомоги, вони можуть загинути. У таких випадках, щоб не допустити значної загибелі бджіл результати може дати надранній обліт бджіл взимку надворі або в пристосованому для цього приміщенні, якщо його провести своєчасно* правильно. Надворі обліт сімей проводять у тихий сонячний день з південного боку зимівника чи іншого приміщення, де вдень на сонці температура може бути $+10^{\circ}$ — 12° . Для цього площа до 10 м. кв. накривають товстим шаром соломи. Вулики з неблагополучними сім'ями виносять із зимівника і ставлять на солому під стіною приміщення і відкривають льотки у вуликах. Якщо є запасні вулики, то після обльоту і очищення бджіл від калу рамки з бджолами переносять у чистий вулик, замінюючи забруднені рамки на чисті стільники з медом. Вулики після обльоту бджіл

знову заносять у зимівник. Забруднені промивають 3 %-ним розчином кальцинованої соди та водою і дезинфікують вогнем паяльної лампи до легкого побуріння або теплим 4 %-ним розчином формаліну протягом 4 годин і знову миють водою.

Для обльоту бджіл у світловому приміщенні вікна зсередини закривають марлею. Повітря нагрівають до 20—23 градусів. Заносять вулик і ставлять проти світла. На підвіконня і прилітну дошку кладуть листи картону і відкривають льоток вулика. Бджоли облітуються, сідають на марлю, що на вікнах і підвіконня, очищаючись від фекалій.* Наприкінці дня вікна на зовні закривають рядном, залишаючи щілину на 10 см. Бджіл після обльоту збирають з марлі і підвіконня, струшують перед льотком вулика на лист картону. Двері в кімнаті трохи відчиняють для охолодження, щоб бджоли швидше збилися у вулика. Можна обліт бджіл проводити в кімнаті при електричному світлі, при цьому на лампи навішують дротяні каркаси, обмотуючи їх марлею. Такий обліт проводиться значно швидше, ніж при денному освітленні, якщо періодично охолоджувати кімнату, де облітуються бджоли. Вулики після обльоту ставлять у зимівник.

Бджолині сім'ї виставляють із зимівника з настанням теплої і безвітряної погоди при зовнішній температурі повітря $+7$ — 8° у тіні, на сонці вдень вона має бути $+10$ — 12 градусів, що буде сприяти активному обльоту бджіл.

Ф. Алексеенко,
кандидат ветеринарних наук, старший
науковий співробітник.

Редакція журналу «Український пасічник» реалізовує базуючим рекомендації по збиранню бджолиної отрути.

АСКОСФЕРОЗ — ГРИБКОВЕ ЗАХВОРЮВАННЯ БДЖОЛИНОГО РОЗПЛОДУ

За останні роки аскосфероз набув широкого розповсюдження на території України, в місцях з підвищеною вологістю, на пасіках, де багаторазово і безсистемно згодовують бджолиним сім'ям антибіотики, при порушенні зоогігієнічних умов утримання бджіл, при різних коливаннях температури повітря, при нестачі перги. Відоме це захворювання ще під назвами вапняний розплід, крейдяний розплід, сухий гнилець, перицистомікоз, перицистоз. Збудником хвороби є гриб аскосфера апіс, який викликає захворювання спочатку у трутневих, потім у бджолиних і маточних личинок 3—4 денного віку, які розміщені на нижніх і бокових частинах сотів.

У зовнішньому середовищі спори аскосферозу зберігають свою життєздатність до 15 років. В порожніх вуликах, на сотах, бджолиному інвентарі, обладнанні, в меді і перзі в умовах пасіки спори можуть жити 4 роки.

Дорослі особини бджолиної сім'ї не хворіють аскосферозом, але є носіями збудника цієї хвороби. Джерелом інфекції є хворі і ті, що загинули личинки і лялечки, мед і перга, а також вулики і соти, інфіковані спорами гриба. Здорові бджолині сім'ї заражаються через заражений корм, при залітанні у здорові сім'ї бджіл-злодійок або блукаючих бджіл, які є носіями збудника при перестановці сотів від хворих сімей у здорові, через заражений інвентар, спецодяг і руки пасічника.

Гриб проростає назовні і тіло личинки покривається білою пліснявою, з часом висихає, зменшується і стає подібним на вапняну, або крейдяну грудочку, розміщений по довжині комірки. Бджоли легко чистять комірки від личинок, які загинули. Їх можна знайти на дні вулика і на прильотковому майданчику.

Діагноз на аскосфероз встановлюють на основі клінічних ознак хвороби, результатів мікроскопічних і мікологічних досліджень ураженого розплоду.

Для дослідження у ветлабораторію необхідно надіслати зразки сотів розміром 10×15 см з пошкодженими і мертвими личинками. Пилок і пергу потрібно надсилати по 10 г з кожної партії, а білкової пасти по 50 г.

При встановленні аскосферозу пасіку оголошують неблагополучною. Забороняється вивіз з такої пасіки бджолиних сімей, пакетів, маток і продуктів бджільництва на благополучні пасіки. При виявленні хвороби необхідно скоротити і утеплити гнізда, соти з пошкодженим розплодом перетопити на віск, бджіл підгодувати лікувальним сиропом, відкрити добре льотки для кращої вентиляції у вуликах. Хворі сім'ї бджіл переселити у продезинфіковані вулики на чисті соти, або вошину. В літній період замінити матки. Якщо пасіка розміщена у вологому місці, необхідно поміняти її місце розташування.

Для лікування аскосферозу застосовують ністатін, аскоцин, а також нітрофугін.

Препарат ністатін буває у вигляді таблеток або порошку. В 1 мг порошку міститься 4000 ОД, у таблетці 250—500 тис. ОД. Термін зберігання препарату 2 роки. Згодовують ністатін хворим сім'ям у вигляді лікувального корму з сиропом, з канді, або медом. Якщо препарат у таблетках, то його необхідно розтерти на порошок. Його розчиняють у кипяченій і охолодженній до 40 градусів воді, з розрахунком 50 мм води на 1 таблетку. До 1 кг канді, або меду, а також до 1 л цукрового сиропу (1:1) додають 500 тис. ОД (0,125 г) препарату, розчиненого у воді і добре вимішують. Лікувального канді дають хворим сім'ям з розрахунком по 50 г на вуличку бджіл одноразово, а цукровий сироп з препаратом — по 100—150 мл на рамку бджіл 3 рази через 3—5 днів. Канді, або мед з препаратом дають хворим

сім'ям навесні після першого обльоту зверху рамок, завернувши у марлю так, як білкову пасту. Лікувальний сироп (1:1) згодовують з годівниць, або зрошують розпилювачем «Росинка» рамки з хворим розплодом по 10—15 мл сиропу на 1 рамку. Зрошення проводять 3 рази з інтервалом 3—5 днів. Можна рамки з хворим розплодом опудрювати цукровою пудрою з ністатіном по 10 г суміші на рамку. Для приготування такої суміші до 100 г цукрової пудри додають 0,5 г ністатину.

Препарат аскоцин використовують з лікувальною метою у співвідношенні 0,006 % концентрації, згодовують з цукровим сиропом (1:1), або розпилюючи на соторамки з сиропом (1:5). Лікувальний сироп готують безпосередньо перед застосуванням.

Для приготування 10 л лікувального сиропу необхідно взяти 2,4 мл 25 % концентрації препарату. Цю кількість аскоцину виливають у цукровий сироп (1:1) і добре вимішують. Лікувальний сироп згодовують бджолам по 60—70 мл на одну рамку бджіл. При зрошенні за допомогою «Росинки» на одну соторамку використовують 10—15 мл теплого цукрового сиропу (1:5). Обробки проводять 2—3 рази з інтервалом 3—5 днів. Відкачування меду і його використання з такої пасіки можна проводити через 15 діб після обробки бджолиних сімей.

Нітрофунгін застосовують у вигляді 8—10 % розчину в теплому цукровому сиропі (1:5) з розрахунком в 10—15 мл на одну рамку бджіл. Зрошення рамок проводиться уже згаданим розпилювачем «Росинка». Лікування проводять 4 рази через 4—5 днів. Мед відкачують і використовують через 11—12 діб після обробки бджіл.

При обробках бджолиних сімей хімічними препаратами необхідно отримуватися відповідних правил особистої гігієни і техніки безпеки, не допускаючи попадання їх на слизові оболонки очей, носа і рота.

На пасіці проводиться дезинфекція. Вулики, рамки та інші дерев'яні пред-

мети обробляються розчином, який містить 10 % перекису водню і 0,5 % мурашиної кислоти, при витримці 4 години, або 10 % розчином однохлористого йоду при витримці 5 годин. Після дезинфекції інвентар промивають водою і висушують.

Медогонки і весь металевий інвентар обробляють тими ж розчинами, що і вулики, з подальшим промиванням водою. Мед від бджолиних сімей неблагополучної пасіки використовують для харчових цілей без обмежень. Однак бджолам його згодувати не можна. Віск з неблагополучної пасіки відправляють на технічні потреби, або знезаражують автоклавуванням при температурі 120° С протягом 2 годин.

Пасіку вважають благополучною через місяць після ліквідації хвороби і проведення остаточних профілактичних заходів.

Г. Климчишин,
ветлікар ВО «Львівбджолопром».

Конструкція вулика і хвороби бджіл

Виникнення різних хвороб у бджолиних сім'ях зумовлене певними причинами. Однією з них є невідповідність методів господарювання відносно вуликів.

В практичному бджільництві пасічники користуються двома типами вуликів — стояками і лежаками. Стояки — це два і більше корпусні вулики, в основному по 8—10 рамок у корпусі. Натомість лежаки — це однокорпусні на 12—20 і більше рамок. У вуликах лежаках часто застосовують надставки на мед з низенькими рамками.

В Америці і в Канаді майже на усіх бджолиних фермах користуються багатокорпусними вуликами. Ці вулики дозволяють нарощувати велику силу бджіл, яка згодом має змогу повністю використати багаті медоносні угіддя.

В європейських країнах, в тому числі і в Україні, медоносні угіддя зай-

мають невеликі площини, крім цього, кліматичні умови менш сприятливі для медозбору, тому багатокорпусні вулики не оправдують себе, їх поширення незначне. В Європі знайшли своє застосування в основному різної модифікації лежаки на різні величини рамок.

В цих двох типах вуликів — стояках і лежаках — пасічники застосовують різні методи догляду за бджолами. Одні з них сприяють здоров'ю бджіл, інші, навпаки, створюють умови для можливої появи хвороб. Найбільш небезпечними, на пасіці є дві хвороби — американський і європейський гнильць.

З різних джерел довідуємося, що причиною появи американського гнильця є недостатня вентиляція вулика. У зв'язку з цим виникає суперечність,— в дикому стані бджолиним сім'ям ніхто не допомагає, вони самі регулюють потрібний їм мікроклімат всередині вулика і виживають. Значить, в даному випадку, сам пасічник створює для бджіл ненормальну обстановку і, щоб її урівноважити, змушений збільшувати вентиляцію вулика.

В Америці і в Канаді в багатокорпусних вуликах застосовують переважно метод Демарі. Полягає він у тому, що після нарощення великої сили бджіл, увесь розплід переносять у верхні корпуси, а матку на порожніх рамках відгороджують роздільною решіткою в нижньому корпусі.

Виникає парадоксальна ситуація. Після запечатання відкритого розплоду, молодим бджолам, крім магазинування меду, нема що робити у верхніх корпусах, тому сходять до гнізда з маткою. Залишений розплід у тісному скученні в закритих верхніх корпусах виділяє надмірну кількість тепла, якого нікому регулювати до оптимального рівня, як відомо, закритий розплід не цікавить молодих бджіл. Внаслідок цього розплід запарюється і це призводить до виникнення американського гнильця.

Отже, перестановка розплоду у верхні корпуси за роздільну решітку, методом Демарі є дуже ризикованим

способом використання сили сім'ї, тому рекомендувати його недоцільно. Подібна ситуація виникає в лежаках, в яких застосовано роздільну решітку. Залишений молодими бджолами розплід за роздільною решіткою в лежаку не запарюється як в багатокорпусному, а навпаки, охолоджується і тим самим наражається на появу європейського гнильця.

Європейський гнилець часто з'являється і в розплідному гнізді з маткою. Причиною цього є надмірна кількість розплоду, порівнюючи з кількістю бджіл. Тепло і взятки в травні дозволяють бджолам інтенсивно нарощувати розплід. Натомість раптове похолодання наприкінці травня і на початку червня, що часто має місце, не дає змоги бджолам утворити для розплоду оптимальний мікроклімат і це сприяє виникненню європейського гнильця. Такий стан може також викликати отруєння льотних бджіл, або природний масовий їх відхід, наприклад, при методах нальоту на відводки тощо. В даному випадку позитивну роль відіграє скучення розплідного гнізда і його належне утеплення.

П. Возняк.
м. Кам'янка-Бузька, вул. Перемоги, 25
Львівська обл.

ЩО СТАЛОСЯ З БДЖОЛАМИ?

Таке схвильоване питання мені задавали минулої осені десятки пасічників.

Та й справді, що сталося з бджолами, та не тільки з ними, а головне з бджолиними матками. Річ у тому, що торішньої весни і влітку молоді матки дуже часто не поверталися з весільних обльотів. Крім того, як у мене, так і в інших пасічників були непоодинокі випадки, коли молоді матки взагалі не вилітали спаровуватися з трутнями. А багато з них після того, як тільки починали яйцекладку, раптом закладали нові маточники, тим самим зменшуючи яйценосність.

Ще одне, чи не найсуттєвіше. При осінньому нарощуванні сімей молоді і старі матки дуже мало відкладали яєць як у бджолосім'ях, яких підгодовували, так і в сім'ях, що мали мед і не потребували підгодівлі. Тому до зими майже всі сім'ї наростили малу кількість молодих бджіл. У чому ж справа?

Хотілося б знати, чи таке явище у пасічництві спостерігалося на всій території України, чи це відбувалося регіонально.

Цікаво, яке пояснення наведеним фактам дають науковці дослідних установ і господарств по бджільництву.

І. Зінченко.

Від редакції: Нам з цього приводу нічого не відомо. Сподіваємося, що працівники наукових, навчальних або господарських організацій бджільництва відгукнуться на ці запитання.

Апіфітерапія

гало. Хвора П. з м. Полтави і З. з м. Червонозаводського теж пройшли лікувальний цикл, але хвороба так і не відступила.

За моєю порадою вони застосували для лікування прополісну 15-процентну мазь. Вже через тиждень результати були обнадійливими. А чим лікуватися в наш час? Тому прагну допомогти їм хоч доброю порадою, яка вже на практиці дала добре результати. Пропоную рецепти прополісної мазі при лікуванні маститів. Її готують на вершковому маслі, медичному вазеліні, смальці, рибному жирі. Беруть 100 г вазеліну, або іншого складника із зазначених вище. Кладуть в цукерницю якусь невеличку посудину з кришкою і ставлять у водяну баню. Опісля, як речовина на якій хочуть приготувати мазь розтопиться, в неї всипають дрібно посіченого 10—15 г прополісу і розчиняють при температурі 80 градусів, помішуючи через кожні 5 хвилин. Після третього помішування посудину виймають з води, рідку мазь проціджають через марлю і ставлять в холодильник. Розфасована у маленькі баночки прополісна мазь в холодному місці зберігає свої властивості роками.

Маститні місця змащують підігрітою маззю двічі на день: вранці і на ніч. Крім того склянка молока з розведеною в ньому чайною ложкою меду випита двічі на день благодатно діє на організм матері і дитини.

І. Зінченко.

м. Червоноградське Полтавської області.

БДЖІЛКА ДОПОМАГАЄ МАМАМ

Про трудівницю бджолу вже стільки написано, що чогось надзвичайного непросто віднайти. Мільйони років вона працює на природу і людей. І плоди цієї невтомності не тільки мед, віск, маточне молочко, бджолина отрута, прополіс і квітковий пилок, а ще й добре врожаї на наших полях і в садах.

А крім того професор М. П. Іойріш назвав бджіл крилатими фармацевтами. Ось про цю благородну діяльність бджілки я і хочу розповісти.

В останні роки молоді мами, як це не прикро, часто хворіють на мастит молочної залози. Цей недуг тяжко переносять, як фізично, так і психологічно, мами і новонароджені. У багатьох випадках хвороба триває довго і боляче, важко піддається лікуванню традиційними способами.

Мої знайомі: хвора Т. з м. Павлограда довго лікувалася в клініці. Її робили операцію, але це не допома-

СТВОРЕННЯ СИЛЬНИХ БДЖОЛИНИХ СІМЕЙ

Д-р Стончо Георієв, Софія. Переклад з болгарської В. Болкота.

Утримання на пасіці сильних бджолиних сімей протягом цілого року є основою одержання великої кількості бджолопродуктів. Для створення сильних бджолородин пасічники застосовують декілька методів. Одні утримують дуже сильні і продуктивні сім'ї, інші об'єднують перед взятком дві нормальні сильні сім'ї, треті формують сильні основні сім'ї, наприклад, за допомогою «допоміжних» сімей, четверті застосовують «нальот» тощо.

При використанні самостійної сім'ї потрібно, щоб матка була молодою, енергічною і продуктивною. В такій сім'ї створюються сприятливі умови для розвитку сім'ї, сила якої доходить до максимуму за 2—2,5 місяця після першого весняного обльоту. З такими сім'ями можна розраховувати на ранній весняний взяток.

При методі, коли усі сім'ї розвиваються нормально і самостійно, а перед взятком об'єднуються по дві в одну, створюють одну дуже сильну сім'ю, яку деколи називають «медовиком». Оскільки між матками виникають антагонізми, то з однієї сім'ї роблять відводок, матку якого використовують як запасну. Сім'ї об'єднують. З такої бджолородини надіються отримати максимум продукції.

При третьому способі основну сім'ю підсилюють за допомогою іншої сім'ї, яку називають «сім'єю помічницею». Перед початком головного взятку основну сім'ю об'єднують з сім'єю помічницею і утворюється одна дуже сильна сім'я.

Деякі пасічники перед початком головного взятку застосовують «нальот», тобто одну з двох попарно розташованих сімей відносять набік. З відстав-

леної в такий спосіб сім'ї бджоли йдуть у поле за взятком і повертаються на старе місце розташування вулика, але, не знайшовши його, залітають в найближчий вулик, значно збільшуочи кількість бджіл — збирачок в ньому.

Зверну увагу на позитивні та негативні сторони згаданих методів. Відомо, як добре зимують сильні бджолородини при мінімальних затратах праці з молодою продуктивною маткою.

Якщо сім'я вийшла з зими силою 1,8—2 кг бджіл звужена і має достатньо кормових запасів, яких вистачить до стабільного взятку, може самостійно розвиватися протягом 15—20 днів. Пасічнику залишається лише вчасно розширювати гніздо, щоб не обмежувати відкладання маткою яєць. Така сім'я може досягнути сили від 5,5 до 7 кг бджіл протягом 2—2,5 місяця і використати будь-який максимальний взяток. Завдяки цьому один пасічник може обслугувати велику кількість бджолородин без особливих труднощів.

Друга позитивна сторона: при сильних сім'ях бджоли в них є життєздатні, з нормально розвинутими крилами, хоботками і т. д. Все це створює умови на максимальне використання взятку.

При другому методі пасічник утримує однакові по силі сім'ї і перед початком головного взятку об'єднує по дві, створюючи дуже сильні бджолородини вагою по 9—10 кг бджіл. Об'єднання таких сильних сімей не кожен виконав правильно і загубить значну кількість бджіл. Другий недолік, об'єднана сім'я вимагає, щоб вулик був дуже великого об'єму, довгого і сильного взятку, який можна створити для неї за допомогою кочівлі декілька разів.

Другою слабкою стороною є те, що велика віддала від льотка до місця складання меду, надставки, магазину чи медового корпусу утруднює

працю бджіл-приймальниць по заповненню комірок верхніх корпусів.

Недоліком сімей помічниць є те, що використовують слабкі сім'ї, які часто є хворими, або малопродуктивними. Доведено, що одна сильна бджолородина з 60000 бджіл збирає у півтора рази більше меду, ніж такої ж сили сім'я створена з чотирьох по 15 000 бджіл, об'єднаних в одне ціле. Якщо сильна сім'я розвивається за 2—2,5 місяця, то слабкі сім'ї такої ж сили досягають лише за 3—4 місяці можуть повноцінно використати лише останній взяток.

Щоб збільшити кількість бджіл-збиральниць, деякі пасічники практикують «нальот», що також має свої слабкі сторони. В сім'ї існує сурова закономірність і відповідне співвідношення між двома групами бджіл, тобто бджоли, які працюють у вулику і яких називають нельотними, та бджоли-збиральниці, які працюють на полі.

При польоті це співвідношення змінюється на більшу наявність бджіл-збиральниць. При поверненні з взятку кількість бджіл-збиральниць перевищує кількість вуликових бджіл, які приймають нектар від бджіл-збиральниць. Льотні бджоли, принісши нектар, деякий час відпочивають і знову літять в поле за нектаром. Якщо не вистачає вуликових бджіл, то льотним

бджолам самим доводиться відшукувати вільні комірки і складати нектар у них, що відчутно зменшує використання взятку.

Нальот доцільно використовувати при короткому та сильному взятку, наприклад, з акації. При довгому слабкому медозборі старі льотні бджоли швидко відмирають, і сім'я працює як така, що розвивається самостійно.

Виходячи з сказаного, ні об'єднання сімей, ні сім'ї помічниці, ні нальот не дають бажаних результатів і при цьому затрачають велику кількість праці, часу та засобів.

Якщо з зими вийде така сім'я чи дві сім'ї, які зимували через перегородку, об'єднаються і мають не менше 1,8—2 кг бджіл і матка почне відкладати яйця, використовуючи свої біологічні можливості (відкладе 1500 і більше яєць), то така сім'я зможе використати будь-який взяток.

Якщо сім'ї достатньо сильні, а взяток є пізнім, наприклад, у другій половині липня, то є небезпека, що такі сім'ї прийдуть у ройовий стан. В такому випадку доцільно з кожної сім'ї створювати ранньовесняні відводки.

Утворений ранньою весною відвідок має молоду плідну матку і до пізнього взятку встигає наростили силу, як основу сім'ї.

РОЗДІЛЬНА РЕШІТКА ПРОКОПОВИЧА.

Роздільна решітка, через яку можуть проходити тільки робочі бджоли застосовується для відокремлення частини гнізда, коли необхідно обмежити відкладку яєць маткою.

Роздільна решітка часто в літературі по бджільництву називається ганнемановською. В деяких прейскурантах бджолярських предметів роздільна решітка, зроблена з дроту, називалась решіткою Мірбаха. Вірно називати її решіткою Прокоповича. Про це ще в 1931 році писали доктор Коломан

Новацький і Ян Земанік в підручнику практичного бджільництва «Словакський пчеловод». На сторінці 141 книги цих авторів говориться про роздільну решітку, названою «прокоповичевою сеткою». На цій сторінці має місце зноска (вона займає і частину 142 сторінки) такого змісту: «В нашій сучасній як чеській, так і словацькій літературі по бджільництву звичайно говорять про решітку Ганнемана, а не Прокоповича. Це велика помилка, яку необхідно виправити і відновити істину, і заявити про це повсюди». Петро Іванович Прокопович — основоположник раціонального бджільництва, видатний вітчизняний бджоляр з Батурина (1775—1850) був першим, який

до 1826 року почав застосовувати для відокремлення матки. З його методом бджільництва і з його дерев'яною решіткою німецькі бджолярі познайомились у 1841 році по книзі Покарського-Журавко, виданої в Лейпцигу і озаглавленої «Краткий обзор пчеловодства в России» (дивись у А. Людвіга в книзі «Наша пчела», виданої в Берліні у 1920 році, частина II, сторінка 65).

Ганнеман-німецький бджоляр, емігрований в Бразилію, почав застосовувати роздільну решітку в 1851 році згідно з вказівкою Люфтенеггера в книзі «Основы пчеловождения», виданої в Інсбрукі у 1988 році.

Ганнеман робив спробу розводити бджіл в досить великих гніздах, міст-

кістю до ста рамок. Помер він у 1912 році на 93 році від роду. В книзі Клемента «Новейшее пчеловодство», виданій у Парижі в 1906 році, навпаки, сказано (сторінка 42), що бджолярську решітку винайшов французький аббат Коллін близько 1849 року.

З цих даних видно, що пріоритет винаходу роздільної решітки незаперечно належить знаменитому українському П. І. Прокоповичу. І тепер називати її і писати про неї потрібно, як про решітку Прокоповича, а не Ганнемана.

П. Бідник,
м. Івано-Франківськ.

Із спадщини

На службі українського бджільництва

[Рой Федір-Теодор — до 50-річчя з дня смерті]

Сеньор українських пасічників — так називали Федора Роя — одного із трьох сеньорів. Сеньор — означає високоповажний. Удостоїлись такої почесної назви також Василь Пилипчук та Іван Марцінків.

Народився Федір Рой 25 лютого 1874 року в с. Забойки Тернопільського повіту. Після закінчення гімназії вступив в учительську семінарію у Тернополі, а після її закінчення одержав посаду начальника Скарбового Уряду в Бережанах Тернопільського воєводства. Працював на цій посаді аж до 1919 року. В липні того ж року був засуджений польською владою і просидів у Львівській тюрмі 8 місяців.

Як син пасічника Федір Рой був ознайомлений з цією благородною справою ще в дитинстві, допомагаючи батькові на його пасіці. Самостійно почав займатись бджільництвом в 1904 році. До 1919 року мав у Бережанах вже понад 50 бджолородин. Обдарований здатністю до дослідження, ще

з молодих літ працює над поліпшенням методів пасічниування та удосконалення вуликів. В цей час Федір Рой приходить до переконання, що Слав'янський-Галицький вулик, розповсюджений по всій Галичині, винайдений Теофілем Цісельським, є зовсім непридатним до раціонального та прогресивного пасічниування. Своїми спостереженнями і досвідом ділиться він з пасічниками на сторінках журналу «Український пасічник», що виходив в Тернополі у 1914 році та у Львові з 1928 р. До захоплення Польщею Галичини Федір Рой разом з сеньором українських пасічників о. Василем Пилипчуком невтомно працював над покращенням і піднесенням фахового та господарського рівня українського пасічництва на Галицькім Поділлі. Але повного розвитку творчих сил досягає Рой тільки у Східній Україні, куди, переслідуваний поляками за його простоліній патріотизм, змушений був виїхати у 1920 році.

З січня 1921 року Федір Рой працює лектором по бджільництву у сільсько-господарській школі в Вінниці, а після її ліквідації від 1931 до 1935 рр.— в обласній школі бджільництва, де організовує учбово-дослідну пасіку з 20 вуликів Левицького, 20 — Рута, 20 —

Дадана-Блатта та 50 вуликів своєї конструкції. Тут Рой працює спеціально над поліпшенням вулика і методів пасічництва.

Свої досліди та спостереження друкує в багатьох журналах України, особливо багато матеріалу вміщує у журналі «Пасічник», що видавався в Прилуках та Харкові (1925—1931 роки). В 1927 році видає власним накладом полемічну брошуру «Щоб баламутство не ширилось в українському пасічництві. Вулик системи Роя і метод пасічництва в ньому».

Наслідком довголітньої праці у бджільництві Федора Роя є його «Порадник пасічника», виданий власним накладом у Вінниці в 1929 році. Це досить великий підручник бджільництва (260 сторінок). В цьому практичному і досить популярному виданні автор описує всі свої довгорічні практичні досягнення з пасічництва, розробляючи систему пасічництва у вулику власної конструкції з вузько-високою рамкою, у вуликові-лежакові на 18—20 рамок. Федір Рой був непримиреним противником надставкових вуликів. Його книга «Порадник пасічника», написана дуже популярно та вдало, овіяна безмірною та широкою любов'ю до української бджоли.

Рой теж був противником різних чужих рас бджіл, через що аж три роки мусів добиватись дозволу видаюти свій підручник, а після видання впав у не ласку Г. П. У. за шовіністичний ухил, якого дочитались у його передмові. За це Ф. Роя було засуджено.

Після звільнення, щоб уникнути дальншого переслідування, Рой змушеній був переїхати до Москви. Тут з липня 1935 року працював науковим співробітником у сільськогосподарській дослідній станції. В цей час Рой добивається дозволу виїхати на батьківщину і переїжджає на рідну землю, до Бережан, де знов займає посаду начальника Скарбового Уряду.

Мрією його останнього року життя було створення хоча б тримісячних курсів з бджільництва, на яких він

міг би передати молодому поколінню пасічників всю свою довголітню пасічницьку спадщину. В цей час Рой запрошує до себе пасічників Бережанщини, демонструє їм свої винаходи та удосконалення вулика. У воєнні (1942—1944) роки, під час відновлення видання журналу «Український пасічник», Рой стає його найактивнішим співробітником, вміщує багато цінного матеріалу по бджільництву. Разом з тим у редакційних папках залишилися в рукописах праці про вулик його конструкції і способи господарювання у ньому (88 стор.), брошура про бджолині хвороби, про зимівлю бджіл, про стримання ройової енергії і використання небажаних роїв. Крім того, залишився підготовлений до другого видання «Порадник пасічника» в друге перероблений і доповнений найновішими власними і закордонними досягненнями.

Федір Рой — останній із трьох сеньорів українських пасічників — помер у Бережанах і похований 19 січня 1943 року.

Богдан Рудка.

Готуючи ці рядки біографії Федора Роя, я вирішив поїхати в с. Забойки Тернопільського району, де сподівався дізнатися про якісь нові факти. При разомі із далекими родичами Ф. Роя конкретного нічого не вдалося дізнатися. Можливо, хтось, прочитавши ці рядки, відгукнеться і допоможе розшукати прямих родичів Федора Роя. Важливо знайти фотографію. Надіємось на допомогу читачів.

Редакція журналу «Український пасічник» має можливість реалізувати накладною платою комплекти журналів за 1991—1992 роки. Бажаючі придбати їх повинні письмово повідомити про це в редакцію журналу.

ПАСІЧНИЦТВО В ФЕОДАЛЬНІМ ГРОМАДЯНСТВІ З НАТУРАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Мед і віск є джерело багацтва, а пасічництво одним із головних національних промислів.

Уже в Х столітті слов'яне складали з греками торгові договори. Так Київським князем Олегом було складено договора з грецькими царями 912 р. Такий же договір був складений із греками 945 року князем Ігорем, що грецьких послів одарив ще «скорою, челяддю і воском». Хоч у торгових договорах того часу не здibuємо про мед і віск, але такий торг був. Літописець Нестір багато згадує за пасічництво. Так 969 року Святослав обирає Переяслав на Дунаї за столицею того, що туди везли йому дари: греки — золото, вина, чехи — серебро, а Русь — мед, віск, шкури і челядь.

«Рече Святослав к матері своїй і боярам своїм: не любо мені єсть у Києві биті, хочу жити в Переяславці на Дунаї яко то єсть серце в землі моєй, яко ту вся благає сходяться: от грек злато, паволоки, вина, овощи разнолічія, з чех із угор серебро і комонь, із Русі же скоре і воск, і мед і челядь». Княгиня Ольга (945 р.), як покорила древлян, то з них брала дань і медом. «Рекоша же древляни: що хочещеші в нас. Раді даєм медом і скорою».

Першим купцем у слов'ян на мед і віск був грек, варяг, араб, єрей, німець. Яворський М. в книжці «Нарис історії України» (Ч. I ст. 76) пише: «Грецькі чорноморські колонії негайно зав'язати з ними (слов'янами) торговельно-обмінні зносини, вивозячи з Наддніпров'я й Наддністров'я — як однаково свідчать усі джерела — хутро, мед, віск, рибу та невільників, а инколи й збіжжя. Зносини ці що далі, то все поширювалися, і X століття Візантія майже виключно жила з барішів, що мала з Наддніпров'я через свої кримські колонії».

Київ був головним осередком Наддніпров'я. Тут сходилися торгові шляхи з півночі через Новгород до варяг,

на південь до греків, на схід до хозар і на захід до ляхів. Торгівля спонукувала слов'ян більше мати меду й воску. Цукру тоді ще не було, а тому мед був одною цукровою річовиною й багато споживали його. На всяких святах, на весіллі, на похоронах їли мед із хлібом «медос» і «сітос». Слов'яне вірили, що душа помершої людини вітає коло свого місця осідку ще 40 день і ставили їй мед і хліб. З меду готували хмельне питво, що широко вживалося вищими й нижчими верствами слов'ян. Готувати й продавати питво мав право всякий, хто платив невелику подать. Готували «сочиво» (кутю) й кисіль (терті зерна пшона, або ячменю, вівса, розбавлені сітою). Воску багато йшло на свічки. Князі брали дань медом і воском не тільки з покорених ними земель, а й зі своїх людей. Отже окрім торгу медом і воском із сусідами, наші предки багато споживали меду ї себе. Це знову спонукало слов'ян більше мати меду та воску.

Природні ж умови для водіння бджіл на Вкраїні були гарні: багато лісів, а в лісах медодайних рослин. Такий економічний фактор не міг не вплинути на розвиток українського пасічництва. Століття IX—X—XI—XII—XIII були століттями найбільшого розвитку українського пасічництва. У цей час пасічництво було одним із головних промислів, бо мед і віск був джерелом багацтва.

(Продовження в наступних номерах журналу).

Початок у № 3.

Львівська Спілка пасічників на договірних умовах продає бджолосім'ї і бджолопакети. 290058, м. Львів, вул. 700-річчя Львова, 63, т. 52-21-16.

I В ЛІСІ РОСТЕ, I В САДУ ЦВІТЕ

ВИШНЯ (Gerasus Mill). В Україні найпоширеніша вишня степова і вишня звичайна. Вишня степова, ще її називають кущовою, вишенник, вишенка, вишенка дика, вишенка карлова, вишня польова, вишня чортова. Це чагарник заввишки 20—160 см. Поширений по степах, узліссях, схилах, по чагарниках. Лісостеп. Степ. Полісся.

Вишня звичайна. Вишенка, вишня, зим'є. Дерево заввишки 2—6 м. Широко культивують по всій території України. Період цвітіння — квітень— травень. Навесні її квіти охоче відвідують бджоли, збирають нектар і пилок для розплоду. Головна цінність вишні — це чудові плоди червоного або темно-червоного кольору з приємним кислюватим смаком. Одні досягають уже в червні, інші в липні-серпні.

В плодах міститься до 15 % цукрів, а також значна кількість нектару, дубильної речовини, фалієвої кислоти та каротину. З мінеральних речовин є мідь, залізо, калій, магній.

Багатство вишень — капіляроскріпллюючі речовини, наявність яких можна визначити по забарвленню плодів: чим темніший м'якуш ягоди, тим більше в них цих сполучок.

Найбільш цінною є наявність у плодах вишні кумаринів, які запобігають ненормально підвищенню згортанню крові та інфарктам, що пов'язані з утворенням тромбів.

Плоди вишень мають багато амігдаліну, споживання якого сприяє профілактиці деяких серцевих захворювань. А в кісточках вишні амігдаліну навіть надлишок, тому вживання наливок, що довго стояли, призводить до відчуття серцевих болів.

Вишні в 2—3 рази багаті від яблук залізом. Наявність великої кількості фалієвої кислоти і заліза роблять вишні дуже корисними при малокрів'ї, пониженні кров'яногого тиску. Вишні корисні для утримання нормального рівня згортання крові, для передження розладів серцевої і нервової системи.

Незрівняна лікувальна цінність, швидкоплідність, щорічна і висока врожайність поряд з невибагливістю до ґрунтів і клімату зробили її з давніх-давен однією з найбільш доступних і корисних для людини

культур. Простіші від інших культур має вишня і способи розмноження, кореневими відприсками, щепленням, а сорт Гріот український дає добре результати, коли вирощувати дерева насінням (кісточками).

Вишня займає в Україні за площею друге місце після яблуні і перше — серед кісточкових порід. І все ж доводиться констатувати, що вишені в крамницях дуже мало, а на базарах — занадто дорогі. Споживання цього продукту населенням далеке від норми.

Однією з основних причин такого стану є те, що в переважній більшості садів, особливо присадибних та колективних, вирощуються низькопродуктивні дикі сорти, що розмножуються кореневою порослю. Вони, як правило, самоплідні, низьковрожайні, хоч і цвітуть щороку дуже щедро.

Вишня — улюблена і популярне дерево, оспіване в багатьох віршах та піснях, як ось: «Садок вишневий коло хати», «Розпрягайте, хлопці, коні», «В саду вишенька цвіте, козак до дівчини йде», «Мамина вишня»...

Багато написано про це дерево, без якого не уявляється український пейзаж, так як і без калини, які стали символом нашого народу, нашого пісенного краю.

А ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ, ЩО...

1. Фахівці стверджують, що людина протягом року повинна споживати щонайменше 6—7 кг вишні.
2. Настій з плодів вгамовує спрагу, діє як слабке проносне при вживанні з молоком полегшує біль при артритах.
3. Відвар свіжого листя в молоці сприяє відвару при жовтянці, зупиняє носову кровотечу.
4. Сильним сечогінним і протипроносним засобом є відвар з плодоніжок вишні, він же знижує кров'яний тиск.
5. Для забезпечення доброго запилення на ділянці необхідно висаджувати кілька сортів вишні, що цвітуть одночасно. Кра-

щим запилювачем, особливо для сортів Подбельська і Гріот, є старий сорт Склянка.

6. Медодайність вишні становить 30—40 кг/га.

7. 1—3 річні пагони вишні — це чудова сировина для заварки чаю.

8. Якщо ви простудилися, найкращим засобом при лікуванні верхніх дихальних шляхів є гарячий сік або наливка з вишні.

9. Якщо у вас пропасниця. Тут вам теж може допомогти вишня. Розігріть її плоди у ступці, не вимаючи кісточок. Одержану суміш залишають перебродити у темному і прохолодному місці. Потім відціджають, і рідину використовують як охолоджуючий напій.

10. Ви, звичайно, пам'ятаєте застиглий прозорий сік на вишневому стовбуру, його ще називають вишневий клей. Діти люблять жувати його як смачну натуральну жвачку. Не забороняйте ім цього, бо вишневий сік дуже корисний. Здавна у народній медицині його використовували для лікування слизової оболонки шлунка, а також проти кишкових захворювань. Вживали його у натуральному вигляді чи запареним окропом.

11. Щоб не було на городі кореневих відприсків, вишню розмножуйте щепленням на черешні.

Підготовив М. Дмитра.

МЕДУНКА ЛІКАРСЬКА

Медунка лікарська — *Pulmonaria officinalis* з родини шорстколистих. Багаторічна ранньовесняна рослина (15—30 см) заввишки, жорстка від наявності коротких жорстких волосків травяниста рослина. Нижні стеблові листки яйцеподібні, верхні — подовгасто-яйцеподібні квітки у верхньому суцвітті червоні, рожеві, потім фіолетові, згодом сині — залежно від періоду розвитку. Росте на вологих ґрунтах у змішаних та широколистяних лісах і чагарниках. Цвіте квітень — травень. У цей час її збирають, зрізуєчи біля самого кореня. Сушити треба зразу ж у добре провітрюваних приміщеннях, не допускаючи почерніння трави та зміни природного колюру. Рослина ця — чудовий медонос. Медопродуктивність до 100 кг/га. Звідси походить і назва рослини. Здавна медунка є улюбленою стравою в народі. З мо-

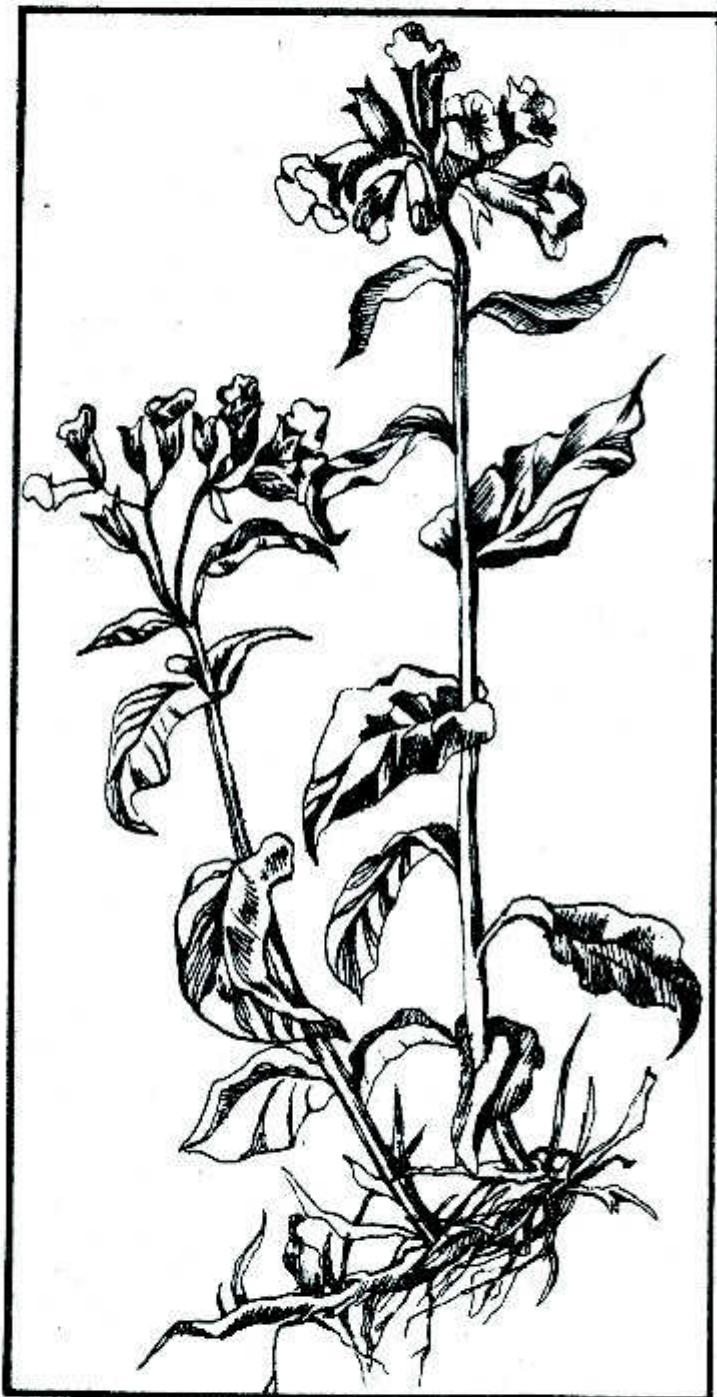
лодого листя готують салати, різні супи, квітки і молоді стебла смачні при вживанні свіжими.

Медунка містить кровотворний комплекс мікроелементів: марганець, залізо, мідь. Крім того, до її складу входить кремнеземна кислота, дубильні речовини, каротин, аскорбінова кислота, рутин, слиз тощо.

Рослину широко застосовують у народній медицині: при кровотечах, недокрів'ї, запаленнях шлунка і кишечника, поносах, бронхітах, різних захворюваннях дихальних шляхів. Свіжі рани швидко загоюються, якщо їх посыпали порошком з розтертої медунки. Розім'яті свіжі стебла і листки прикладають до кровоточивих ран, забитих місць, переломів. Чай з листків завжди вважався корисним при хронічному запаленні легенів, захворюваннях верхніх дихальних шляхів, хворобах печінки, нирок і сечового міхура. При коклюші допомагає порошок з листя медунки, змішаний з медом. Для цього 1 чайну ложку порош-

ку і 2 столові ложки меду добре змішують і вживають по 1 чайній ложці кілька разів на день.

Медунка лікарська в народі має ще такі назви: брат і сестра, воловий язик, дзвоники, жива трава, жива трава лісова, згар, крокін, куряча сліпота, куряче зілля, меденика, мединика, мединиця, медовик, медовичок, медовник, медуниця лісна, медуниця червона, медуничник, медунка, медунчики, медушка, медяник, попель, понукач, раст, сварник, сватики, смоктунчики тощо.

ЯКІ КВІТИ ДАРУВАТИ

Прийшла весна. Пасічник вже підготував свої бджолосім'ї до весняно-літнього медозбору. Одночасно йде робота для сівби медодайних рослин, серед яких багато з чудовими і чарівними кольорами квітів. Душа і серце пасічника наповнюють-

ся великою життєздатністю, коли він слухає музику бджілки, яка перелітаючи з квітки на квітку, збирає нектар і пилок.

А чи відомо вам

... що поєднання червоного і білого кольорів у букеті символізує віданість і кохання.

... що жовтий символізує невірність, а в поєднанні з червоним — недовір'я.

... що білими квітами підкреслюють цнотливість, а в поєднанні з червоними — нагороду і підвищення, наприклад, по службі.

... що шарлахові і зелені кольори букета означають мудрість, обережність і пересторогу.

... що дівчині слід дарувати з розпущеніми бутонами, що підкреслює чистоту і щирість.

... що дарувати заміжній жінці червоні квіти нетактовно, бо вони означають готовність віддати їй своє серце.

... що чоловікам дарують гвоздики, гладіолуси і хризантеми чи інші види з величими квітами.

Готуючи букет квітів. Тх у букеті повинна бути непарна кількість, переважно три-п'ять. Одну велику квітку дарують любителям екзотичних рослин, відповідно підбираючи сорт. Дві квітки символізують щасливе подружжя і підходять для відповідних урочистих подій. Краще, якщо квіти в букеті однакові чи подібні між собою. Такий букет відрізняється елегантністю і вишуканістю. Велика кількість квітів у букеті може підкреслювати винятковість події, а може, і навпаки — відсутність скромності у того, хто їх дарує. Строкатість букета — ознака поверховості людини, яка його підносить. Щоправда, букет польових чи лісових квіток при всій строкатості дорогий перш за все тим, що він нагадує щедрість рідної природи.

Мовою квітів. Виявляється, квітами можна сказати все чи майже все, не промовляючи жодного слова. Лише треба знати символіку, якою вони наділені. Біла троянда свідчить про цнотливість, волошка — про ніжність і скромність, квітучий барвінок — про вічне кохання. Від жоржини чекають новин, від тюльпана — освідчення в коханні. Білий бузок — це натяк на одинокість, а листок папороті — на довір'я. Червоні маки можуть означати красу і молодість (якщо садові). Так і фіалка: її лілові квітки символізують тугу за померлими, їх вирощують на цвінтари, а квітки інших кольорів — радість дитинства і весни. От як легко помилитися, не знаючи «мови квітів».

ПІДТРИМАЛИ ЖУРНАЛ МАТЕРІАЛЬНО

У минулому році Рожнятівське районне товариство бджолярів виділило з свого рахунку 4767 крб.

Пасічники з цього ж району передрахували 4570 крб.
Серед них пасічники м. Рожнятів Івано-Франківської області Я. Русин, Б. Котурбаш, П. Бойко, Й. Діденко, С. Дичковський, С. Неспляк, Т. Іванко, Р. Неспляк, В. Бечар, О. Діденко, П. Бойчук, П. Мельник, І. Дирів.

Пасічник с.т. Перегінськ і с. Закриничне Л. Лесюк, В. Ганлюк, В. Стурко, Я. Горблянський, В. Стурко, М. Черпак, В. Мельник, О. Піхманець, З. Мельник, М. Глушко, М. Костурович, Й. Попович, Д. Депутат.

Пасічники с. Берлоги М. Шмігельський, П. Бичків, м. Матіїв, Г. Полицька, П. Бичків, Б. Ясінець, Ф. Поміцький, П. Саган.

Пасічники с. Вербівка і Топільськ В. Ганчук, Я. Бойчук, Д. Ганчук.

Пасічники з с. В. Струтин М. Янків, М. Інес, М. Бачкур, В. Павлович, В. Ковалевич, Б. Павлович, В. Тарас, Б. Ковалевич.

Пасічники з с. Дуба, Дубаша, Лицивка та Підлісся, О. Дяків, М. Скалівський, І. Настуней, В. Настуней, М. Полович, Д. Чолпей, В. Мердух, С. Павлів, В. Гляс, З. Чиріль, Я. Дяків, І. Цюпа.

Пасічники с. Ілешня і Луги В. Мацьків, М. Трілц, Я. Трілц, М. Трілц, В. Луцик, В. Трілц, М. Блекот, Л. Глібко, М. Матійчин, М. Проців, М. Лущ, М. Довбак, І. Лущ, Я. Проців, І. Проців, Я. Меленевич, І. Пилипів, М. Пилипів, І. Трілц, І. Червак, М. Гірчак, М. Пилипів, М. Ковальчук, В. Вовк.

Пасічники с. Каміна І. Томків, Д. Вагилевич, І. Федів, І. Федорів, М. Павлів, І. Неспляк, Р. Ясків, М. Шмігельський.

Пасічники с. Князівське, Іванівка і Ясеновець Л. Гошків, І. Мілів, М. Михайлів, О. Кіндрат, М. Гуць, Г. Русаль, М. Іванішин, В. Карпець, М. Прокопів, І. Сороковський, Р. Мельник, А. Остапчук, М. Юречко, Б. Пасічник, І. Гойчук.

Пасічники с. Красне В. Аннич, Й. Мельник, Д. Мельник, В. Павлечко, М. Бондарчук, В. Морис, П. Сем'янчин, В. Мельник, Я. Сенич, В. Душу, О. Чабан, І. Покидко, С. Грицко, С. Вацко, М. Майданський, Т. Кільчицький, Я. Морис, С. Сем'янчин, В. Василенко, М. Сем'янчин, Л. Новаренський, В. Сенич, С. Сиротюк, І. Сенич, С. Сиротюк, Д. Віфлінзідер, В. Микитин, І. Перегінськ, К. Стюк, Д. Костецький, І. Григоряш, Я. Неспляк, В. Вєшко, П. Бойко, С. Пілецький, М. Дутчин, С. Котин, Я. Мендюк, В. Зварун.

Пасічники с. Креховичі М. Котоус, М. Мицак, В. Олексюк, Б. Легун, М. Креховецький, В. Стамбульський, М. Котоус, Д. Фреїв, В. Зорін, І. Лукасевич, К. Олексюк, А. Креховецька, С. Зорій, О. Керц, О. Максимович, Я. Котоус, Ф. Ткач, І. Ткач, В. Козак, І. Винник, М. Стасюк, С. Федорків, С. Максимович, М. Готліб, М. Турчин, В. Попович.

Пасічники с. Липовця М. Семкулич, В. Сенів, В. Горббянський, М. Дранчук, В. Сенів.

Пасічники с. Лоп'янка і Грабів А. Мельник, І. Гелін, В. Лешко, І. Петриляк, Б. Остап, М. Бабаєв, А. Чоп, І. Васько, П. Боян, В. Павлів, І. Садівник, П. Лешко, В. Зузанчук, Б. Боян, П. Феденко, В. Гемба, В. Гелін, В. Хомей, П. Саварин, В. Лешко, В. Луцик, Г. Лешко, М. Меленевич, Б. Луцик, А. Боян, А. Луцик, М. Квітко, В. Хімів, М. Чоп, Л. Мазуркевич, І. Вельган, В. Лешко, М. Меленевич, Р. Недобиток, П. Хруш.

Пасічники с. Небилів, Ловаги, і Сл. Небилівська Д. Осадчук, Д. Осадчук, В. Ілиняк, М. Петринів, О. Владика, Л. Рабуцький, В. Мельник, Б. Дмитрищяк, Р. Шевченко, Я. Осадчук, В. Осадчук, Ю. Стефінів, В. Стефінів, М. Жукевич, В. Костюк, І. Юревич, М. Осадчук, Я. Котик.

Пасічники с. Н. Струтин, М. Данилів, М. Кравців, Б. Кравців, Д. Коваль, М. Бігун, Б. Лагойда, Б. Соловий, В. Кондур, М. Фреїв, Б. Мельник, М. Андрушкевич, В. Бігун, М. Самілів, І. Луців, М. Бігун.

Пасічники с. Осмолода і Гринівків Б. Кос, Я. Котурбач, П. Магас, П. Кравчук, Г. Смик, П. Кравчук, Ю. Годованець.

Пасічники с. Петранка М. Ленів, П. Ленів, Г. Лукач, С. Малинич, Г. Федишин, М. Якубінич, С. Цінявський, В. Шимків, М. Дзьон, М. Ямків, Б. Турчанський, М. Ониськів, А. Лукач, В. Сеничків, Ю. Коневич.

Пасічники с. Рівня, Слобода Рівнянська М. Дутка, Р. Гавrilovs'kyj, І. Пацалай, І. Мельник, А. Кузів, М. Мельник, Ю. Баричка, Й. Принцолин, В. Бойко, Д. Бойко, І. Попович, І. Тимків, В. Стефанів, М. Феняк, М. Музичин, П. Баричка.

Пасічники с. Ріпне і Сварічів Ю. Михайлів, В. Сивак, А. Дмитришин, В. Біблів, Г. Мельниченко, М. Лазаришин, М. Рибчак, І. Креховецький, П. Гриців, П. Федоренко, В. Рибчак, П. Коваль, В. Волошук, В. Данилюк, Б. Семчук, В. Чеховський, Б. Локатир, М. Площанський, М. Тринчук, П. Турчин, М. Дримлюк, Г. Ткачук, К. Савко, Р. Тречер, І. Возняк.

Пасічники с. Сливки М. Павчук, А. Віntonяк, П. Рараговський, С. Приймак, М. Лавришин, В. Матішак, П. Віントоняк, Л. Іваськів, Я. Бритвак, Ю. Приймак, І. Мельник, Я. Рараговський.

Пасічники с. Спас, Підсухе і Погорілець В. Шатковський, О. Цопа, І. Мельничук, М. Кузьмич, В. Мельник, П. Марків, В. Боднарчук, Д. Білан, В. Кравець, П. Коваль, М. Кузьмич, В. Поподинець, В. Медвідь, Я. Ріпа, В. Дикун, М. Сенюк, О. Дикун, М. Медвідь, В. Горан.

Пасічники с. Суходіл і Цінева М. Кравець, І. Понайда, І. Кравець, Б. Маринчук, В. Носин, М. Комар, М. Семкович, І. Комар, А. Хабаль, І. Параша, С. Федорів, В. Яковенко, Л. Бойчук, П. Якіменко, І. Романишин, Т. Кальмучин, В. Кондур, О. Кондур, В. Романишин, М. Кошар, О. Бойчук, В. Гринишин, Л. Данилюшин, В. Пікула, Л. Гринишин.

Пасічники с. Ясень і с.т. Брошнів Я. Максимів, Д. Петриляк, Ю. Богословець, В. Смик, Р. Петриляк, Б. Магас, П. Надрага, К. Богословець, Я. Богословець, В. Богословець, В. Бритвак, Д. Пліт, І. Надрага, Д. Гүгняк, М. Долинський, І. Глюзе, О. Федів, Д. Угриновський, В. Ялинич, П. Сорока, В. Кулічковський, М. Андріїв, І. Лазаришин, К. Кучера, І. Карпетченко, Г. Свідерський, Б. Маслій, Ф. Іваськів, В. Лалоч, М. Сорока, В. Скобальський, І. Кавин, В. Семчук, Р. Морозов, С. Легун, Д. Кудрович, М. Хоптяк, М. Музичин, А. Митрофайл, І. Музичин, В. Капустяник, И. Мазуркевич, О. Кудибин, І. Кузьменюк, Я. Мельничук, Я. Надич, В. Мусор, І. Леснік, Я. Мацьків, П. Чепіль, М. Романів, А. Рафальська, М. Цимбалій, П. Глюза, І. Триницький, М. Срібняк, В. Круцик, В. Олексишин, В. Бадула, В. Мазуркік, М. Ткач, І. Галай, І. Косар, Б. Косар, Т. Боринець, Б. Вайчуць, Д. Чипс, І. Вітерицький, М. Киркош, С. Кучер, М. Павлюк, М. Зайченко, М. Опайнич, М. Киркош, М. Вагілевич, Ф. Юречко, С. Мельник, В. Клебан, В. Ілітич, Б. Капко, М. Нечай, Б. Марчук, М. Костюк, П. Буртний, М. Колодій, М. Федів, Д. Козловський, Ю. Синяк.

О. І. Таран з Дніпропетровська — 1000 купонів, В. Я. Кушнірук з Черкащини — 1000 купонів, К. С. Хом'ялівський з Тернопільщини — 1000 купонів, В. І. Яценко з Київщини — 800 купонів, Ю. В. Грицина з Львівщини — 525 купонів, В. Лобзін з Вінниччини — 500 купонів, Т. С. Сало з Тернопільщини — 200 купонів, І. С. Остапенко з Київщини — 100 купонів, М. В. Чуба з Тернопільщини — 300 купонів, Б. Я. Озарко з Івано-Франківщини — 50 купонів, І. В. Безпалько з Львівщини — 50 купонів.

Щиро дякуємо за матеріальну допомогу.

«Медова кухня»

ПЕЧЕНЯ У МАРИНАДІ

1,250 кг м'яса, 3 столові ложки меду, 2 столові ложки оцту, півтори столові ложки товченого часнику у невеликій кількості води, 3/4 чашки олії, мілко нарізана зелена цибуля.

Мед, оцет, часник, олію та цибулю ретельно перемішуємо.

Знімаємо жир з м'яса, надрізуємо його по діагоналі у вигляді ромбів. Розкладаємо м'ясо на сковороді та заливаємо його маринадом. Залишаємо 4 години при кімнатній температурі або ставимо на ніч у холодильник. М'ясо варимо у маринаді, потім підсмажуємо на середньому вогні, по 6 хвилин з кожного боку. Розрізаємо м'ясо на скиби.

Медянник з картоплею

3 столові ложки меду, 450 г муки, 100 г вершкового масла, 200 г вареної картоплі, два жовтки, дві столові ложки сметани, 200 г урюку, шкірка пів-апельсину, абрикосовий джем та 5 г кориці.

Мед, жовтки, цукор, топлене масло, варену та товчену картоплю добре перемішуємо у мисці, збиваємо до появи піни. Потім перекладаємо суміш на дошку з мукою (до якої попередньо домішали соду та корицю), додаємо сметану і замішуюємо некруте тісто, яке розрізаємо на дві частини. Розкатуємо дві полоси завдовшки 1 см і завширшки 10 см. Першу полосу розкладаємо на дні змащеного маслом противню, покриваємо джемом, посыпаемо порізаним урюком та апельсиновою шкіркою. Потім покриваємо другою полосою тіста та випікаємо на середньому вогні до золотистого кольору. Можна зробити глазурь з какао та покрити нею медянник (див. наступний рецепт). Прикрашаємо горіхами і наступного дня розрізамо на кубики.

Глазурь з какао

80—100 г цукру, 1 білок, 20 г какао

Збиваємо ретельно какао, білок з двічі пропущеним крізь сито цукром до отримання твердої піни. Якщо піна зарідка, треба додати цукру, якщо ж навпаки — треба додати кілька крапель лимонного соку.

Тепле молоко з медом та какао

80 г меду, 2 столові ложки какао, 600 мл молока.

Розчиняємо какао у невеликій кількості молока. Молоко, що залишилось, доводимо до кипіння, додаємо розчинене какао та залишаємо кипіти ще 2—3 хв. Після охолодження додаємо мед та збиваємо міксером.

Підготувала О. Юрчук

Народні прикмети

Бджоли вилетіли з вулика в ясну погоду, але далеко не летять — на теплу погоду.

Соловейко всю ніч співає — на ясний і теплий день.

Вода в річці потеплішала — на дощ.

Летять журавлі мовчки, низько й швидко, буде негода.

Туман стелиться по воді — на ясну погоду, здіймається вгору — на негоду.

Багато шишок на соснах та ялинах — на врожайний рік жита і пшениці.

Мерехтять зорі — кілька днів буде ясно і сухо.

Туман, що зникає після сходу сонця, віщує гарний день.

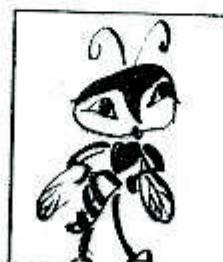
Кроти нарили високі купини — буде тепла і гарна погода.

Коли павук вилазить із гнізда і тче нову павутину, то буде гарна погода.

Перед сильним вітром павук-хрестовик сам обриває свої павутини і ховається.

Риба вистрибує з води і ловить мушку — на дощ, до негоди.

Л. Корінченко.

Кількість передплатників журна- лу «Український пасічник» станом на 1.01.93 р.

Січень	— 17218	Серпень	— 15409
Лютий	— 17202	Вересень	— 15408
Березень	— 17199	Жовтень	— 15407
Квітень	— 18961	Листопад	— 15406
Травень	— 16959	Грудень	— 15401
Червень	— 16951		
Липень	— 15412		

До наших читачів

Шановні друзі. Якщо ви готуєте допис для друкування на сторінках «Українського пасічника», за що редакція вам дуже вдячна, і хочете його прочитати як найвидішче

Пам'ятайте

Ви пишете про роботи, які потрібно виконати у травні, то такий матеріал повинен бути надрукований у квітні, а це значить, що ваш допис повинен надійти в редакцію до 15 січня, тобто за три місяці до виходу відповідного числа «УП».

Редакція «УП»

ДО ВІДОМА ПАСІЧНИКІВ

Андрій Михайлович Гавриш з села Гончари Тлумацького району Івано-Франківської області продає матки і пакети по домовленості.

Зацікавлених осіб просимо звертатися за вказаною адресою.

Адреса редакції:
290010, Львів-10, вул. Пекарська, 50.
Львівська академія ветеринарної медицини.
Журнал «Український пасічник», тел. 76-74-09.
Розрахунковий рахунок редакції:
000609506 МФО 325644,
Код 290002. Дирекції АКАПБ «Україна» Львів

Львівська книжкова фабрика «Атлас».
290005, Львів, Зелена, 20.

ЗМІСТ

В. Лобзін. Моя особиста думка	1
ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, ДОСВІД	
В. Коптев. Селекція бджолиних родин	2
В. Шоломийський. Густота сиропу для годівлі бджіл	3
М. Стешенко. Якщо мурашки непокоють бджіл	5
В. Молосов. Коли підставляти рамки. Агресивність бджіл	5
В. Болкот. Поради молодим	6
М. Осташевський. Де і як розмістити вулики	7
Б. Василів. Перше весняне розширення бджолиного гнізда	8
ПАСІЧНИК МАЙСТРУЄ	
Ф. Іванус. Пилковловлювач вмонтований у дно	9
А. Биченко. Прополісний лак	11
М. Гунько. За допомогою власного пристрою	12
НАМ ПИШУТЬ	
Д. Таращенко. Більше духовності і досвіду	13
Б. Рудка. Чи знаєте ви що...	14
А. Руденко. Цілющий трунок	15
ХВОРОБИ І ШКІДНИКИ	
Ф. Алексєєнко. Захист бджіл від хвороб на весні	16
Г. Климчишин. Аксосфероз — грибкове захворювання бджолиного розплоду	19
П. Возняк. Конструкція вулика і хвороби бджіл	20
АПІФІТОТЕРАПІЯ	
I. Зінченко. Бджілка допомагає мамам	32
ІЗ СВІТОВИХ ВІДАНЬ	
Стончо Георгієв. Створення сильних бджолиних сімей	23
П. Бідник. Роздільна решітка Прокоповича	24
ІЗ СПАДЩИНИ	
Б. Рудка. На службі українського бджільництва	25
Пасічництво в феодальному громадянстві з натуральним господарством	27
СВІТ МЕДОДАЇВ	
M. Дмитра. І в лісі росте, і в саду цвіте	28
Медунка лікарська	29
Які квіти дарувати	30
Підтримали журнал матеріально	31
Медова кухня	32

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор М. Д. Осташевський.
Заступник редактора к. б. н. Л. І. Боднарчук,
к. с. н. І. Г. Багрій, В. М. Болкот, С. Ф. Вербовецький,
к. с. н. В. А. Гайдар, к. с. н. І. К. Давиденко,
М. П. Дейнека, д. б. н. проф. Р. Й. Кравців,
д. с. н. проф. В. П. Поліщук, к. с. н. В. П. Пилипенко,
Б. В. Рудка, М. А. Рудковський, А. Я. Сидоровський,
к. с. н. А. І. Черкасова, І. М. Шеленгович.

Художній редактор Я. О. Лозинська.

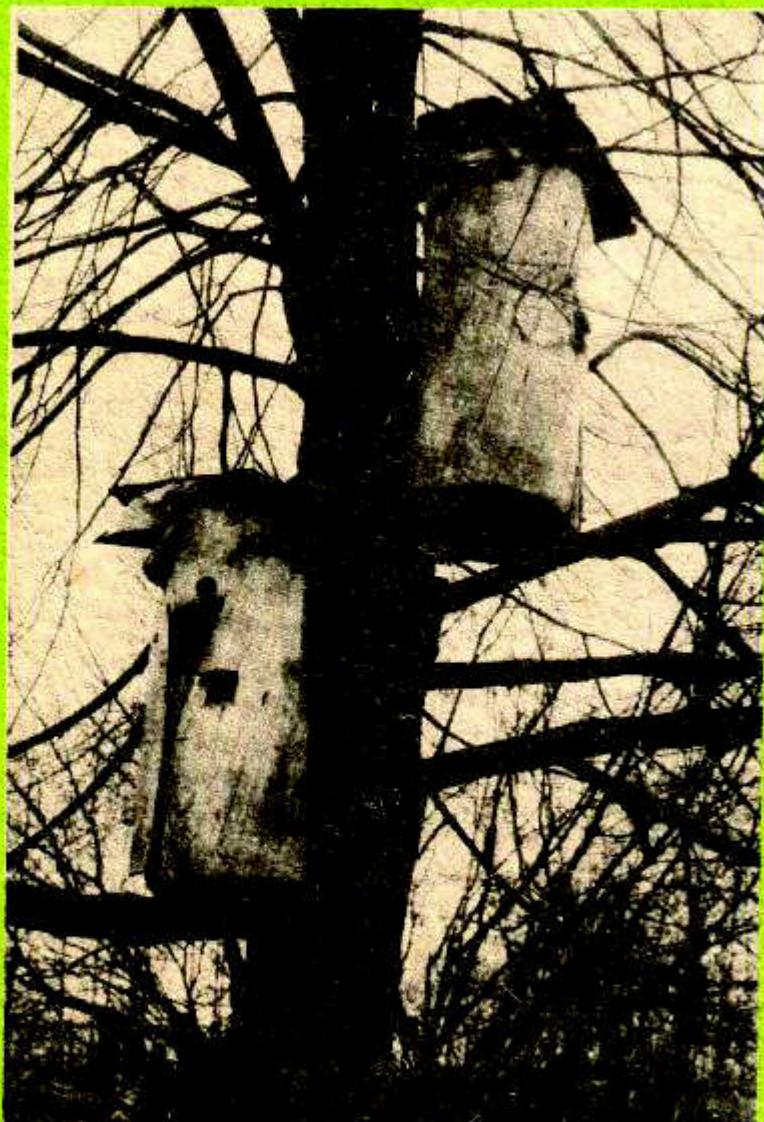
Технічний редактор А. С. Занько.

Коректор Л. М. Корінченко.

Здано до набору 15.02.93. Підписано до друку 06.03.93. Формат 70×100^{1/16}. Друк. офсетний.
Папір друкарський № 2, Умовн. друк. арк. 2,6.
Умовн. фарб. відб. 3,35. Обл. видавн. арк. 3,92. Тираж
19 700 прим. Замовлення 124-3. Ціна 25 крб.

Передплатний індекс 74509.

Регстраційне свідоцтво КП № 403

ЩЕ Є КОЛОДНІ ПАСІКИ

На заході Полісся, неподалік озера Світязь, розташоване містечко Ратне. З давніх-давен у цій місцевості люди займалися бджільництвом. На околицях цього містечка та по навколишніх селах ще й зараз можна побачити бджіл у колодних вуликах та у бортях.

Так, у селі Жиричі, що поблизу Ратного ми зустріли пасічників, які пасічниують у колодах, вік яких сягає понад 300 років. Скажімо, у пасічника Василя Даниловича Жолоба у колодних вуликах ще живе 5 сімей, а решту у вуликах на слов'янську рамку. Що цікавого у рамкових вуликах на цих пасіках, де ми побували? Льоток, як правило, розміщений на теплій занос.

Пасічники пояснюють це тим, що у вуликах з льотками на теплій занос при холодних поліських веснах бджоли навесні розвиваються краще, ніж у вуликах з льотками на холодний занос.

Полісся славиться сосновими лісами та болотами. В лісах буває деколи падь, але рідко, на вирубках медує малина, на вогких місцевостях росте крушина, яка непогано медує. Щоправда, таких вирубок та крушинників мало. Верес у лісах майже не медує, адже період його цвітіння співпадає з періодом засухи.

**В. Болкот.
Я. Гулкевич.**

УВАГА

Наша нова адреса:
**290010, Львів-10,
 вул. Пекарська, 50, Львівська
 академія ветеринарної медицини
 журнал «Український пасічник».
 тел. 76-74-09.**